

מילוארד). יתכן מאוד כי כשרלוונותו של בן גוריון אינם נופלים טאלה של טרורצקי, עד כאן הכל שפיר. אולם מה עצום הוא ההבדל בין המטרה הסופית אליה נשאו צייניהם הקומוניסטים היהודיים ובין זו אליה חתרו עמיתיהם שהלכו אחרי תנועת העבודה! היהודים רצו לכבוש את העולם כולו, לשנות את הציביליזציה העולמית מיסודה, ואילו תנועת העבודה רצתה להקים כמה עצרות נקודות החישוב והחוסה בצלו של מעמד בינוני יהודי ציוני התורם תרומות. זה הכל! המטרה הקומוניסטית גדולה פי מיליארד מזו של תנועת העבודה. ואין לומר כי בשטח היהודי לא היה מקום לגדולות. הרצל ושטרן הוכיחו כי היה מקום לגדולות אפילו גדולות הנעשות בכוחו של אש אחד. אולם תנועת העבודה לא רצתה גדולות. היא היתה חולה באהיו מין מחלה פסיכית של קטנות המטרה. הדבר השפיע כמובן על דרך החיים של אישיה. דוד בן גוריון חולל מעשים גדולים מיום עלייתו לארץ ועד שנת 1920 ו-1947? אילו ישן ב-27 שנים אלה את שנת חוגי המעגל לא היה הדבר משנה כמעט מאומה את דרכה של ההיסטוריה הציונית. בתקופה ארוכה זו אין כמעט דבר חשוב, עליו אפשר לומר כי אלמלא בן גוריון לא היה נעשה. את שער העליה חרתה אחרי עליית היסלר לשלטון, פתח ארמון וקופה והרחיק החתה בהתגיירות לגדודים העברים בצבא הבריטי היה משנה שרת. חוץ מזה חיטה השיגרה הכוללת של ההישבות, טענות אל השלטון הבריטי ונאיי-מים בגולה, שהייתה מבצעת על הצד היותר טוב גם אילו העדיף בן גוריון לישון במשך 27 שנים כרי לשמור על כוחו בשביל מפעלי האיריים בהם פתח בשנת 1947. התייחסן, שיניה" כונו בביוגרפיה של טרורצקי? בשום פנים לא. כאן היא אחת הטרגדיות הגדולות של תנועת העבודה. הביוגרפיה של טרורצקי תעסיק את האנשים עד דור אחרון. אולם שום ביוגרף חרוץ לא יוכל להפוך את קורות-חיי של בן גוריון לסמל משכנע. כי מרובים מדי הם בחייו הגלויים של סרוב לנטוש את כוחל המזרח ולפנות אל החזוים הפקר אשר מחולל-ההיסטוריה ה-אמיתית הופך אותם לחזוים התהלה התפקר שליחי אימפריה גדולה לא בלשו אחרי בן גוריון כרי לרצוחו. כפי ששליחי סטאלין בלשו אחרי טרורצקי ושליחי השלטון הבריטי אחרי שטרן. הטרגדיה של בן גוריון נעוצה בה שובבוגרפיה שלו חסר הקו המנתק אותה כליל מביוגרפיה של כדאיניק גדול-מלמים. הכדאיניק הישראלי רואה בכך גוריון אידיאל.

מתברר לנו מיד כי ביריעתה האידיאולוגית מרובים חוטי העורמה לאין צורך מחוטי האמונה. הציורפים הללו בין מוסריות נזירית, כגון זו של א.ד. גרדון ובין לאומיות אנואיסטית השיריך בין פועלים הנאים במעמדם ובין ברוגנים הנתנים להם כסף כדי שימחישו את גאותם המעמדית על ידי בנק משק ספציפי, הנפנה הקבוע בשני דגלים, ההשתריות הממדיית לשני עולמות, כגון זו של "השומר הצעיר" — כל תאריגים האידיאולוגיים הללו, חוטי העורמה מרובים בהם מחוטי האמונה. ביסודו של דבר אין אמונות אלה אמונות אלא בראש וראשונה עורמות. שקיעת הערכים ושמיטת הערכים עליהן כה מרבים עתה לדבר בתנועת העבודה אינה על כן שקיעת אמונות. הם ושלים. אמונות אינן שוקעות במהירות כון. חזיון שמיטת הערכים בתנועת העבודה אינו אלא התפקעות חוטי העורמה המרובים העוברים לארבה ולרחבה של יריעתה תאידיאולוגית. החוטים מתפקעים ועל ידי כך מוכיחה העורמה כי היא נחותה-דרגה וכי נועד לה מקום משני ליד האמונה. וכל ככל עם התפקעות חוטי העורמה הולכת ועולה קרן האמונה, כל אמונה, הן זו המקופלת בתורת ישראל והן האמונות של הרצל ושל אברהם שטרן. יום הבכי לעורמה הוא יום הג לאמונה. הכל מאוד על המוני המתמלים של תנועת העבודה שנתנו אמונה בחוטי העורמה והשבנו כי חוטי אמונה הם. כאן טמונה הטרגדיה הגדולה. בתנועת העבודה השקעו קדושה והמימות שיש בהן כדי להזין דורות רבים מאוד. אולם אמונה קדושה והמימות זו שמות מבטחן בכסיס אידיאולוגי רעוע, אשר חוטי ומסמרי עורמה מתכרכים את חלקיו.

תולדה הכרחית מן הרמה תכעט-אינופנטילית של האידיאולוגיה של תנועת העבודה הוא המהח הרצוני החלש שלה בכל הנוגע למטרה הסופית. החומר האנושי העיקרי של תנועת העבודה הוא מהסוג שחרם תרומה כה גדולה למחפפה הקומוניסטית. יתר על כן: יש דמיון רב בין ראשי תנועת העבודה ובין מההיגים קומוניסטיים דוגלים. טרורצקי ובן גוריון יצרו צבאות. טרורצקי את הצבא האדום ובן גוריון את צה"ל. כהנזיבין ואשכול הם ביצועיסטים. הראשון סייע בידי סטאלין בתיעוש רוסיה והשני רשם דף מזוהר בתולדות ההתישבות העברית בארץ. כשרונם של אשכול, פנהס ספיר והלל דך בשדה הביצוע אינו קטן מזה של עמיתיהם שפעלו בשדה הרחב של רוסיה. (אין להתבל רב בין טיפול בתכנית הכרוכה בהשקעה של מיליון ובין טיפול בתכנית הכרוכה בהשקעה של

המנדטורי, בראש וראשונה הנגורם ששמו האוכלוסייה הערבית והנגורם ששמו השלטון הבריטי. סמור הסמדרותי זה, הככל בכבלי החוזה ולחוז מל העברים על ידי גורמי-הנה עוינים היה בשביל הנועת העבריה חוות הכל והיא לא יצרה לעצמה שום נכס כסופי העומד מחוצה לו. במאבק בין הנועת העבריה ובין הרביזיונים היו לתנועת ה- עבודה הרבה יחירויות. אך במקודה אחת עלה עליה הרביזיונים. היה לו צד בירמות המטרה ששמה מדינה יהודית, ואילו לתנועת העבודה לא היה צד, שום צד. יתרון זה של הרביזיונים הכריע את המערכה. לטובתו, לא מבהינה ארגונית והנאית אלא מבהינה אידאולוגית. כי כסופו של דבר מוכנים אנשים להאבק קשה ולהקריב קרבנות גדולים רק בשביל מטרה אחת בלבד: בשביל צד וזיון בואו של צד. אין אנשים מוכנים להקריב את עצמם בשביל הנה נכסי הנה משום שונכסים אלה כבר ישנם בידם ומכילתם היא כי אנשים יתנו מהם. הדוגל בהוזה דוגל בהנאה, הנושא עיניו אל העמיד מרים את דגל ההקרבנה. ההתחלות של התנועה הרביזיוניסטית היו מתונות עד לגיחור. היא לא תבעה מדינה עברית לאלתר. יתר על כן: היא לא דרשה למסור את המקור הבטחון בארץ ישראל המנדטורית לגדוד עברי, בתור חטיבת בטחון בלעדיה, אלא לגדוד העברי המהותי חלק מכווחת הצבא הבריטיים. אך למרות כל המתינות הזו, הנראית כיום מגוחכת בעינינו, היה להתנועה הרביזיוניסטית צד, וכדי להגיע אליו היא יצרה בלי הרף כלים חדשים ויעילים יותר. לאורך כל ההתפתחות שבשנים 1924—1944 הלך הרביזיוניזם ופיתח את כליו מתוך דבקות גוברת בקנינו הספציפי, בן צדן שלו. ואילו אצל תנועת העבודה נסתמן תהליך הפוך של רפיון ושקיעת הערכים, משום שלא היה לה צד ועל כן הייתה ממילא כבולה בתחומי ההוזה ומפקודה לתהליכי ההתפוררות השולטים בתחום זה.

בן גוריון היה אחד המעטים שהבחין במצב האידיאולוגי המעורער של תנועת העבודה. הוא ראה את הסתירה הנצוצה בזה שתנועה זו תושאת בעיקר העול של בנין הישוב, אינה תנועה לאומית כללית אלא תנועה פועלים, ומתוך כך היא מצמצמת ממילא את מסלוליה ואת כיופיה. סימטתו של בן גוריון, "ממצמר לעם" באה לפתוח לתנועתו מסלולים רחבים וכוהכיוון רחוקים. אך במאמרים בלבד אי אפשר היה לחולל תמורה זו בתנועת העבודה. אילו הרים בן גוריון את נס המרד נגר השלטון הבריטי בשנות ה-1930 המאוחרות כי אז היה מתחיל את

בעיניו. בן גוריון הוא השפיס של האיש המצליח, העושה הכל בזמן ומצא תמיד את העיתוי והרגע הנכון... האיש היוזע מתי לא לחוזהת מדי עם רעיון המדינה ומתי לחוזהת עמו להלטיין... חסר בה, באישיותו של בן גוריון, היסוד הקודר של הרמה המשכנעת, כוון זו שאנו מוצאים בחיילים של הרצל, שטרן וטרופקי, — זה היסוד אשר הרדיאניק מסרב לחוזהת עמו לעולמים ומוכן לבוא עמו במגע רק כצופה בקולנוע. חולשה רעיונית ורצונית זו של תנועת העבודה נובעת במידה מכרעת מהחטה אל הזמן. יוצרי התנועה היו כולם ללדי "חודר" וכהלקים בחורי "שיבה" ותוך כדי שבתם על ספלי לימוד אלה ספנו לקרוב את תכניהם הספציפית לכבוש זמנים רחוקים, אינסופיים, האופיינית ליהדות. משפנו עורף לדה היהודית הלה בתוכם מהפכה שדחפה אותם להמיר את המטרות הרחוקות המופשטות של היהדות בערכים מוחשיים וקרוי בים. קסמו להם המעדר, האדמה, נקודת ההתישבות, המפעל הכלכלי מסוג זה או אחר. מהפכה זו הייתה כרוכה גם במהפכה בכל הנוגע לזמנים. הזמן החוקי, העתיד האינסופי, החולמני-למחצה, איבד בשבילם כל צד, ולעומת זאת עלו פלאים המניית של ההוזה, באשר בו בלבד נמצאה כל אותה בניה חומרית וארגונית אשר תנועת העבודה יצרה אותה וראתה בה את חוות הכל. גישה זו היחה טעות פטלית. באשר ערכו של ההוזה הוא קטן מאוד, ולעומת זאת עצום ערכו של העתיד, הזמן הגדול והאדיר. מלך הזמנים, הזמן בהוכו אין סוף של העלומה ומסתורין. ומיהוה יחד עם זאת הזמנים, הזמן בשקלים בהם המעשים העשים בהוזה. אדם זקוק ללהם, למים ולאורי. אך עוד יותר מזה הוא זקוק למרדתי זמן עצומים, אינסופיים. הוא חייב להשקיף אל נקודה רחוקה, לנוע כלפיה וללכלכל לפיה את מעשיו.

על ידי הוחרור על העתיד ויחיה תנועת העבודה על בן צדן, במקודה סופית לכיופיה. לתנועה איריה זו אין צד. מנין יהודים, עניינים מרודים, הממפללים בבית כנסת רעוע, יש להם צדן והם נושאים את עיניהם אל סוף הזמנים. אולם לתנועה איריה זו ששמה "תנועת העבודה" אין צדן. כל נכסיה מצופפים ומנוכבים ברוציה הצרה של ההוזה, "חברת העובדים", או הסקטור ההסתדרותי בישוב העברי בארץ. זו היצירה הקאופאטרבית מעוררת-ההתפעלות אשר תנועת העבודה הי קימה אותה בארץ ישראל המנדטורית — עמדה כל כולה בתחומי ההוזה יתר על כן: מכל עברית הקיפוח חלקים אחרים, עוינים, של ההוזה

של תנועת העבודה מגיעה בקיבוץ לשיאה, אך בעת וכעונה אחת עצומים הם הקשרים שבין הקיבוץ ובין העולם הקפיטליסטי היהודי, שכספיו איפשרו את הקמתו של העולם הקיבוצי. יתר על כן: הפעילות המשקית הנפלאה של הקיבוץ, העבודה כולה להנה ולעזרי הקרוב, יוצרת קשר צדדיות בינו ובין עולם הנקמות, המסחר, הטכניקה הידע הקפיטליסטיים. הגוש המזרחי מבקש לצמצם את קשריו עם המערב לא רק מטעמים משקיים, אלא, בראש וראשונה מטעמים אידאולוגיים. אך הקיבוץ, שהינו יצירה סוציאליסטית-קפיטליסטית מובהקת, עומד בתוכו העולם הקפיטליסטי וצמוד אליו במאות חוסים. הקיבוץ הוא סדנת-נסיון נפלאה להשפעות גומלין של סוציאליזם המצאני וקפיטליזם נדיב. הקיבוץ מודרך את הקפיטליזם בהתגייסותו של שיטותיו ובגילוי יחס טוב יותר אל האדם העובד ואילו הקפיטליזם מחדיר אל הקיבוץ את האמנות של הקלקולציות המטוכנות ואת המשקיות להנאות ולרווחה בנוסח הקפיטליסטי. מאבק זה אנו בין כוחות שונים ובמרוצתו הולך הקיבוץ ומסופה, בארצה מכובדת — כחייל שנפל בשבי אחרי מלחמה רבת-תהלה — אל העולם הקפיטליסטי הגדול וצער-ההתרבות.

על ידי היצמדותו לקפיטליזם הגמדי הקיבוץ את הסוציאליזם שבו ועל ידי היצמדותו לסוציאליזם הגמדי את הלאומיות שבו. כל האלים אשר הקיבוץ עובד אותם הוגמדו על ידי הקיבוצניק, והתוצאה היא כי הקיבוצניק נשאל אל גדול ואדיר, אל חידי, במעגל הקיבוצני — זהמשיך לצמצו בלי הרף קטורת ושר לצמצו מזמורי ופיוטי תהלה. אך מדי שנה ומדי יום מתגלה לו לקבוצניק כי אישיותו היא הלשה מכדי שיראה בה אלהות ואידאל. כאן היא האכזבה המרה והטרדניה של הקיבוצניק. זו היא טראגדיה של אדם, אשר המית אלים רבים, תהלה את אלהי ישראל ואחרי כן אלים אחרים, הפך את עצמו לאל, והתיאש מאל זה. אך לקיבוצניק אין נסיגה. הוא ממשיך לרקוד את ריקוד ההודיה העצמית, בתנועות שאי-הנבחתו ניכר בהן יותר ויותר, ושולח מכתים פסימיים לכבר עולמו, העולם הקיבוצני הנפלא, השופע כל-טוב.

ביאשו תמר מתשדה האידאולוגי המאכזב והמביך מתמטר הקיבוצניק בתר שאת אל הביצוע ואל העשייה. כאן נפתח לפניו מטרה סופית אחת וכאן ניתן לו לצלל בתחום מדעי הטבע, את הגישה הרצי-יוזמיסטרית-המרגנית האופיינית לו. רבים עדרו בשדה זה של בנין הארץ, אך איש לא הגיע בשדה זה לקוטליו של הקיבוצניק. איש לא חדר

השינוי. מאחר שלא עשה זאת נשאר המלים שלו מלים בלתי לכוון. הניאו הרביעוניסטים לנועת העבודה את גן העדן ששמו מדינת ישראל, שחררה מכלל הזהה ואיפשרו לה לפתח את כוחות הביצוע הנארגיים הטמונים בה. אך בעד "הלואה" נפלאה זו שהרביעוניסטים העניקו להנועת העבודה היא משלמת רבית דריבית קטלנית המתבטאת בהיס מהיר ושטתי של ערכיה הספציפיים.

הרתיעה של תנועת העבודה מפני העתיד הולידה פחד מפני מטרות סופיות. לא רק המטרה הסופית ששמה מדינה עברית תשילה עליה פחד אלא גם מטרות סופיות סוציאליסטיות, באשר הן מחייבות את נטישת הזהה ואת תפריצה תנועות אל מרחבי העתיד הבלתי-נודעים. את רצונה הסמוי להרחיק מעל עצמה ולהמית כל מטרות סופיות ביצעה תנועת העבודה על ידי צרופים בלתי הגיוניים. היא מצרפת יחדיו לאומיות וסוציאליזם, בנין משק פולצלים תוך הגיוניים. היא קאפיטליסטית וסוציאלי-קפיטליסטית. היא תנועה לאומית מובהקת שהתנגדה זמן ממושך לפטרות לאומיות אלטרנטיביות. היא תנועה קולוניאליסטית, בגלל היותה הציונית החלילה האחרונה של ישבנות אירופית. אך בעת ובקונה אחת צועדת תנועת העבודה בראש ההתנגדות האידאולוגית לקולוניאליזם ובהשטת צורה לעמי אפריקה ואסיה היערים חיים ממלכתיים עצמאיים. זיוגים בלתי טבעיים אלה מקשים כל חוד אידאולוגי, מפסיקים כל דהירה מהירה אל מרחבי העתיד, האפשרית רק כאשר קיימת רק מטרות אחת, ומצמידים את התנועה אל הזהה האחר, שהינו בעת וכעונה אחת בית מרגוע, בית כלא ובית קברות.

1

המחיריות העצומה שבתנועת העבודה מגיעה לשיאה ביצירתה התבררית והמשקית התיחדה במינה, הקיבוץ. הקיבוץ, המשפחה הגדולה, יונק כוחו מן הסולידריות הנפלאה של המשפחה האשכנזית, ואין לו מקוה בשום תחום אחר אלא בתחום של אשכנז. אך יחד עם זאת צועד הקיבוץ בראש הגמגמה המבקשת להסל את נכסי אשכנז הספציפיים, את המשפחה האש-כנזית הלשון האשכנזית וההיסטוריה של אשכנז. החמירה הסוציאליסטית

בהתרחקות, ואילו תנועת העבודה, בהתחשבותה לעצמה, עשתה מעין דואראקריי אידולוגי. מאוחר יותר, אחרי פרוץ מאורעות 1936, עשתה תנועה זו תאראקריי שני, היא הכריזה על שיטת ההפלה המתחשבת בזה לעקרון ההגנה העצמית היעילה. משני העקרונות הנדוללים של תנועת העבודה: עקרון עם עובד ועקרון ההגנה העצמית נשארו רק צללים. בתקופה זו ניטששש כמעט כליל ההבדל בין הישוב העברי בארץ ובין תגולתו. היו בו בישוב זה כל התכונות המאפיינות גולה. הייתה איבה מצד האוכלוסייה המקומית. המתוות רוב, ומצד השלטון; הייתה ריצה אל הפריץ האנגלי בתחונני עזרה; רק העליה עוד הבדילה בין הישוב העברי בארץ ובין הגולה. "הספר הלבן" משנת 1939 ביטל גם הבדל זה. אחרי הספר הלבן הפך הישוב העברי בארץ לגולה לכל דבר, אשר רק המלים העבריות מבדילות בינה לבין שאר הגולות. ככל ששקעה בישוב זה בהלכו הלא-רביביוניסטי, הנאמנות האידיאולוגית, כך גברה בו ההתאבדות העצמית. תנועת העבודה הייתה מאתכת בעצמה, במוסדותיה, במשקיה, במפעליה, בויכוחיה ובמרביותיה. הישוב העברי במצבו הנוכחי היה נדון למות ואולולא קמו בו כוחות השיים, אשר אינם מאתבים בעצמם אלא במטרה גדולה. היה השלטון המנדטורי רודה בו גם בשנות ה-1950 ו-1960, ותרן כדי כך היו הכוחות הערביים בסביבה הולכים ומתעצמים, עד שביום קץ הימים היו מניפים על הישוב את גרון החיסול. מנרל זה הציל את הישוב הרביביוניסטי, בראש וראשונה אברהם שטרן. אנשיו היו מעטים ויריותיהם לא תמיד קלעו למטרה. אך ליריות הייתה משמעות גדולה. הם חילשו את החוט שניתק עם תבוסת מרד בר כוכבא. הארץ אבדה לעם היהודי בהתנגשות בינו ובין האימפריה הרומית והיא כלה להיכשש שוב רק תוך כרי ההנגשות בינו ובין אימפריה אחרת.

האדם שתכשיל את תנועת העבודה היה האידיאולוג שלה. הוא בנה מבה ארצי מדלי תכסיסי מדלי צמוד מדלי לתות. יתר על כן: האידיאולוג של תנועת העבודה לא להם מעולם על עקרונות, תמיד נגרר אחרי ההפלה וצרכיה המלידים. הוא השיף בקולי קולות לעבודה ולקבוץ אולם הוא עצמו, במקרים רבים מדלי, נטש את הקיבוץ ואת העבודה והמירם בכסה הנה במשרד ובמערות. האיש שהציל את תנועת העבודה ושהינו גיבורה האומי הוא הביצועיסט. האדם אשר לא כתב ולא נאם אלא ביצע הביצועיסט עשה את מלאכתו בתנאים הקשים ביותר. באין אידיאולוגיה ומטרה סופית, באין ודאות ויציבות, אך הוא לא נרתע מעולם.

כמהו אל סודותיה הצפונים של הארץ, של מדינה, של מאצבתי, של ארמיה, כפי שחדר הוא. איש לא יצר אפשרויות כפי שיצר הוא אם כי אפשרויות אלה עיקר ניצולו אינו על ידו. בגלל זיקתו להברתו המצומצמת, הקיבוצניק, האדם כבד-הצניע, האיש אשר האידיאולוגיה שלו היא בתלקה הגדול כמעט-אינפנטילית ואשר בתחום השימוש האינטליטרי במדעי מארחי דוד שטרן ולייב טרוצקי, יצר בתחום השימוש האינטליטרי במדעי הטבע פלאים ושיאים המעוררים את הערצתו של העולם. ככל שאנו מתרחקים מחדר התרבות של הקיבוץ אל הולק, הרפת, המשנהלה וחדרי החדשנות, הקלקולציה וניהול הענפים כן הולך וגדל הישגו של הקיבוץ. עושרו התמרי ההולך ורב של הקיבוץ משמש לחברי הוכחה לכותם ופיוצי — שהינו בהכרח דל — לאכזבה המרה בשדה האידיאולוגי.

2

בסוף שנות ה-1920 כבר הוכרר לחלוטין לתנועת העבודה כי בארץ ישראל המגד-סורית לא תוכל להגשים את מטרותה הגדולה והספ-צופית: יצירת מעמד עובדים יהודי. ארץ זו הייתה ערב-אנגלו-יהודית. הש"ת תף-יהודי הגביל את הריבוי הטבעי הערבי. יצר מעמד של פרוטרוניון ערבי יבצח ההגיון הפנימי שבמתפת נחתיכו היהודים לפרנס פרולטריון ערבי זה. בתנאי השלטון המנדטורי לא ניתן ליהודים בשום פנים ואופן לסגור לעולמים את המשק היהודי בפני הפועל הערבי. במקדום או במאחר היה פועל זה משתפך בדם רחם אל המפעלים היהודיים, וכך בכך הייתה מתחילה בריחה של היהודים לענפי פרנסה קלים ומכניסים יותר. רק מדינה יהודית ופניתי הערבים היה בהם כדי להכניח את מילוי המטרה הגדולה והמוצרת של תנועת העבודה: יצירת עם עובד יהודי בארץ ישראל. אילו הייתה תנועת העבודה כנה וחמילה עם עצמה בנקודתה מכרעת זו הייתה חייבת לשנות את כל דרכה וללכת בדרך אשר בה הלכו מאוחר יותר המתחרות הרביביוניסטיות. אולם תנועת העבודה התמחשה למטרותיה. היא לא לחמה אפילו לעליה יהודית מוגברת. בפני דילמה כזו עמדה התנועה הרביביוניסטית אחרי פרוצות 1929. כאשר נסתחמו דרכי של הרביביוניסטים הייפולומטי. בשלב זה יצא הרביביוניסטים לדרכים חדשות.

הכשילה אפשרות מרהיבה ליצירת ציביליזציה אשכנזית ביבשת השחורה, והיא הייתה מתנה נפלאה בשביל היטלר, על ידי כך שהשאיפה את השאלה היהודית באירופה במצב של פצע פתוח החליך וגדל. היהודים על ההצעה הבריטית תרם תרומה עצומה לנצחון ההיטלריים ולאבדן יהדות אירופה. יתר על כן: הקו של הציונות האחר-הרצאית עמד כמעט כולו — אברהם שטרן היה מבהינה זו יוצא מהכלל — בסמך של העדפה עצומה לעמים הספרדו-מזרחיים ושל חבלה באשכנז. הלשון העברית, היצירה רבת-ההשקעה ביותר של הישוב העברי בארץ, הייתה מכשיר המקשר את העמים הספרדו-מזרחיים ומקבצים ובעת ובעונה אחת מנתק את הלשון, הספרות והגישה ההיסטורית של הציונות האחר-הרצל-אירופה. הלשון, הספרות והגישה ההיסטורית של הציונות האחר-הרצל-אית היו כולם בקו העדפת ספרד והכשלה אשכנז, בין שהי מלהמות עליה של שר אויב ובעליהו של יהודי מזרחי מגמגם עברית עליה של יידיש. התוצאה של העדפה עצומה זו בשדה התרבות היהודי בהכרח תוצאות פוליטיות. הישוב האשכנזי במדינת ישראל קוצר את אשר זרע. או יותר נכון: את אשר זרעה בשבילו הספרות העברית החדשה.

תמיד בנה, נטע והקים. במרוצת הזמן נהחלפו היוצרות בתנועת העבודה. הציביליזציה, האיש שעמד בחזית סולם ההתנהגות, טיפס ועלה מעלה מעלה, ואילו האידיאולוג, המיוחס לעצבר, ירד מטה מטה הפך למשוררן ההעמומתי של הביצועיסט.

בשנת 1947, כאשר המתחמת הרביזיוניסטית מוטטה את יסודותיו של השלטון הבריטי נמוטטו בד בבד גם היסודות של המשטר הישראי הנבנו על תנועת העבודה. תנועה זו נחרקנה לגמרי מנורמליות איזואר-לוגיים ונתרת בה ההתאבדות העצמית הארצית. עליונותה בישוב אבדה לה והגה מדיניות החוץ נמצא למעשה בידיו ולחיי. סביב ההתאבדות העצמית של תנועת העבודה נהרסו כוחות עצומים, אך באין קו אידיאולוגי לא ידעה תנועה זו כיצד להדריך את נאמניה. בשעת זו עלה בן גוריון על הבמה הישראית, השתלט על שור הכר העצום של ההתאבדות העצמית של תנועת העבודה. דמדג אותו במלמה, ולחש להוד מוחו המטומ-טם (הכוונה היא לאותו חלק של המוח המקודש לענייני עתיד. בכל הנגע לזוהר הקרוב הייתה תמיד לתנועת העבודה המפצאות נפלאה) כי ההליכה אל מדינה עברית תולדה את האינטרסים של ההתאבדות העצ-מית המפא"יית. שור הכר המפא"יית המבוהל ואובד העצום, פילבל בעיניו כמה פלבל חרדה, הוציא מפיו כמה געיות אין אונים, ובעדיו חוסר ברירה נגרר אחרי בן גוריון. ברגע זה התחילה התקופה הנהדרת והגורדני-זית ביותר בתולדות מפלגת פועלי ארץ ישראל.

המדינה היהודית שקמה ב-14 במאי 1948 הייתה שונה מזו שיכולנו להקים באפריקה בשנת 1903 לא רק מבחינה גיאוגרפית אלא מבחינה מתמית. באפריקה הייתה אפשרות להקים ציביליזציה אשכנזית אדירה, עלולית, מה שאין כן בישראל. הטעויות הפסליות של הציונות האחר-הרצאית הקטסטרופה המצוית, שהיא ללא דוגמה בקורות העולם, עשו את שלהן. מיליוני האשכנזים באירופה אבדו, ואילו יהדות ארצות הברית גילתה הסתייגות מובנת מלמיה המוניח אל העולם הישן, בו אירעו ליחודים אסון כה גורא. מדינת ישראל הייתה על כן, כרגע הקמתה מדינה מסופרדית, אשר האשכנזים הקימו אותה ואשר בה היה צפוי להם מראש גורל של מיעוט האבדק קשה עם הרוב הספרדי הכלה-ייחודית. התפתחות מדהימה זו אינה מקרית אלא תוצאה הגיונית מדרכה של הציונות האחר-הרצאית. החדיה של ההצעה הבריטית להקים מדינה באפריקה, בשנת 1903. גרמה לשרי תוצאות הרות אסון. היא

מפעל היסטורי כביר הגל ונתחולל לעיני ביאליק, אולם המשורר לא הבינו כלל, מושם שמושגי ההיסטוריה היו זרים לו לגמרי. יתכן מאד כי ראה בישוב רק מחנה של לקוחות תקונים את ספרי בית-ההוצאה שלו, או מחנה של אריסי-תרבות מתרפסים, שנוף בהם מרי פעם כדי ליצור את הדיסטאנץ המתאים בינו לבינם. ביאליק הרגיז בנות ב"אחל שם", במסיבת צונג שבת, במקום שנחאספו יהודים שבעי תרבות ומבקים נחה כדי ליהנות משפע תרבותי. אבל כינוסים אלה היו ביסודם כינוסים מתים, כי בתקופה ערב מלחמת העולם השנייה חבטו החיים היהודיים משתו חדיש, ואי אפשר היה להזינם באוצרות של זורות עברו, הנדלים ממעמקים, ויחיה הדולה אפילו ביאליק בכבודו ובצעמו. דווקא כוחו התרבותי הפנומנלי של ביאליק הוכיח בצורה משכנ-עת כי לא די בזכירה של נכסי העבר ובהתבשמות מריחות העבר. ביאליק השתקע יותר ויותר בהתאהבות עצמית, בהעריצה עצמו, כמבוי, עיסוקיו החביבים עליו, וכמוכן גם כספו. בהוגי הסופרים ומוכרי הספרים נמסרו מפה לאוזן עובדות על דרכו של ביאליק בעיני מסחר, שלא הוסיפה לו כבוד והיתה לא פעם גלווה. אולם עובדות אלה, והיוניות להבנת הביאוגרפיה של ביאליק, הוסמרו ונגנזו היטב מאחרי עשרות צעפים של השכחה והסתרה. "המשורר הלאומי" המאחז בעצמו לא טרח לעסוק בעיני הציבור, פרט להופעות תרבותיות מסימות בהן נדרש לעלות על הבמה ולהופיע כאפיפיור תרבותי, ופרט לנסיעות-מנובית לארצות הברית בהן הופיע בדמות הכפלה של גדול משוררי ישראל ושל סוחר המקבץ כספים בשביל עסקו הוא. בהתנהגותו ביקש להזיגיש כי הוא חי הרחק משאינה והמונה של הפוליטיקה הימיומית ומנוי ונמור עמו לא להיות מטרד מהמולמה. בימי רצח ארלוזורוב ז"ל והעלילה על אחימאיר, סטבסקי ורוזנבלט פנה אליו הוזהרי היקר בן ציון ז"ל וביקשו להצטרף. לועד הציבורי של עסקנים ואנשי עט שיצאו ללחום בעלילה. ביאליק השיב לו כי אינו מאמין שיהודים רצחו את ארלוזורוב, אולם לועד ההגנה הציבורי סירב להצטרף באמרו כי הוא אדם חולה... זו היתה רמת הפטריטיזם וההאגה לשלום-הציבור של "המשורר הלאומי", המכתה פאר בעמדה זו בישוב העברי בארץ אשר כה רבו בו האידיאליזם וההמתס-רות בכל השתחים, ההגנתי, ההתישבותי והציבורי. לעומת דרכו המתפרת של ביאליק בענין זה יש להזכיר, בהנחת ניגוד גמור, את התנהגותו הנחרת של הרב נתן מילייקובסקי. ז"ל, האיש היקר שונה את כל

שלטון עריץ של מנדורנינים ספרותיים

א

הדעה המקובלת הוראה בתנועת העבודה את הגורם השלטוני העיקרי במדינת ישראל אינה נכונה. גורם זה היא הספרות העברית החדשה, אשר קבעה את ההתפתחות יותר מאשר כל גורם לא-רדיקלי-נוכחי אחר. ספרות זו יצרה ערכים הגדולים מאלה של תנועת העבודה. היא יצרה נכסים תרבותיים בנייקיימא הנמשכים בקו רצוף של 200 שנה. היא יצרה דמות מסולפת של לאומיות יהודית הנשענת על העשור התרבותי של העולם הרבני. היא יצרה את העברית המודרנית העברית את ההגמוניה התרבותית מנכסי אשכנז אל נכסי ספרד. היא יצרה את הכלים הפובליציסטיים שהכשילו את הרצל ואת הצעת אוגנדה, תנועת העבודה היתה גרורה של הספרות העברית בכל תנועת לנכסים בסיסיים. בין מנהיגי תנועת העבודה היה רק אחד, בר בורוכוב, אשר הביא אליה את הכלים המאפשרים לה להשתחרר מן השעבוד לספרות העברית החדשה וליצור מנע רהב עם המוני אשכנז במרח אירופה. אולם תנועת העבודה התבכרה לבורוכוב, אשר היה פילולוג גאוני של לשון "ידיש" ופנתה לו עורף.

אחרי פטירת אחד העם הפך ביאליק לנעין אפיפיור בהיי הרוח של הישוב. רחובות מיוחסים ביותר נקראו על שמו בכל עיר ונקודה ושרייו היוו יסוד מוסד הינוכי. אולם משורר זה אשר הישוב כה הרבה להעריצו, היה זר לגמרי למאבק ההירואי של יהודי ארץ ישראל למלחמתם הפוליטית והבטוחנית, לסבלותיהם ולמאמציהם בשדה העשייה והביצוע.

יהודי. ודווקא תכונתו האחרונה, תכונת הביעל-בית העלוב, הייתה בין אלה שחיבכו אותו על חשילטיים ברחוב היהודי. באשר תכונה זו תרומה תרומה למתח הפוליטי הנמוך ששליטים אלה היו כה מעוניינים בה.

ב

אורי צבי גרינברג הוא במדה רבה ניגודו הפוליטי הנגמור של ביאליק. כשם שהאחרון היה להוט אחרי המטבע והרווח המסחרי כך עומד אצ"ג למעלה מכל עניני מטבעות וממונות. הוא איש בוהמה טיפוסי, אשר שילם בעד כשרונו את המחיר הקר ששמו אייבולת לצאת לשוק החיים ולמצוא פרנסה ככל אדם. קללה זו, שהינה צדה השני של תברכה הספרותית, כאילו הפקידה את אצ"ג מראש ומלכתחילה להיות אוכל לחם של מצנאטים ושליטים צבוריים, ולשלם להם בעד לחם זה בהרחים של חנופה. רבים וגדולים הלכו בדרך זו, אך לא כן אצ"ג. אשר רעב לחם במשך שנים וסרב לכרוץ ברך. יחסו של משוור זה אל הדחיו הוא כאל דבר שבקדושה וכל המליארדים שבעולם אין בכוחם לקנות מידו אפילו פסיק אחד. יתר על כן: אצ"ג הוא משוור פוליטי טיפוסי, בכל טביעת-עין פוליטית חדה, איש התקופה המודרנית ומייצג אמיתי של המוני מורח אירופה. היו בו כל התכונות המכשירות אותו לחיות אישיות גראנדיוזית ויחידה במינה. אך קללה קטנות-הקומה האישית הרודפת אחרי יוצרי הספרות העברית הכשילה גם את אצ"ג. הוא התאהב בעצמו, חדל לראות בעצמו את שופרו של המשית, שופר אשר ראוי לו אפילו להישבר ובלבד להציג תקיעה גדולה, ובמקום זה ראה בעצמו את הגאלה עצמה. אישיותו, הדחיו וגופו הפכו לו לכפיץ המר-גאלה קדוש ונעלה, שיש לשמרו ויהי מה מסיכויי יתר. אצ"ג עמד בהצלחה בכל מבחני המלחמה עם יחידים ובין יחידים, אך פחד הנלא הפריטי שבר את רוחו. בתוך לארץ, בוארשה, (כד סיפר לי איש נאמן) היה שריר באיירה משיחית ומתכנן תכונות לחזור לארץ ולהקים בה כת-בריונים "אמיתית", אך בהגיעו לחוף המולדת ובבואו במגע שבארץ עץ עם המשטרה הפריטית הייתה נשברת בו מיד רוחו. זכורני כי השתתפתי יחד עם אצ"ג במסיבה הנוצחת מסוימת בביתו של עסקן רביוניוטיסטי בשנות ה-1930 האמצעיות. מישחו העלה

עסקיו עשה ימים ולילות בחזית סיכול העלילה, גרם הרס כלי לעסקיו ולמשפחתו, ולבסוף אף קיצר את ימיו, ונפטר בלא עת. בהתנהגותו זו הוכיח הרב מיליקובסקי כי שכבת העסקנים היהודיים, שהיה מוצי-גיה הטיפוסיים והגדולים, עולה ברמתה האנושית לאין ערוך על כה מסופרים העברים.

במידה שהדבר היה נוח לו תבע לעצמו ביאליק את הזכות להיות רחוק מענייני הציבור. אך כאשר הייתה רצויה לו הדרך ההפוכה לא היסס ללכת בה. הוא רדף בחרי אף את ז'בוטינסקי ובראשית שנות ה-1920. כאשר ביאליק ז'בוטינסקי נודמנו יחדיו בארצות הברית בשליחותיה. מגבית שונות, דיבר סרה על ז'בוטינסקי ככל שנתן לו. ז'בוטינסקי אף אמר כי היה לו הרושם כי ביאליק ניצל כל פגישת עם כל אדם כדי להביא את ריחו של ז'בוטינסקי. נראה כי שנאת ביאליק אל ז'בוטינסקי הייתה המשך השנאה של ביאליק ואחד העם אל הרצל. שני נציגים אלה של כה הסופרים העברים ראו בכל מדינאי דגול מתחרה שנאו המסכן את מעמדם בכוחל המורה של הציבוריות היהודית ורדפוהו בחרי אף. בהשפעת נכחותו בקונגרס הצינוני כתב ביאליק את שירו האחרון, "ראוי לכם שוב בקיצור יזיכם". זהו שיר חזון ושפל בו שופל ביאליק האשמות שוא על כינוס ציוני, אשר אמנם לא עמד על רמה אידאלית, אך היו בו אנשים שדאגתם לענין היהודי הייתה גדולה פי כמה מו של ביאליק, אשר היה אז מאתב כל-כולו בעצמו. האופי השפל של ההתפרצות הזאת היה ברור לכל, אך כה הסופרים העברים מיתרה לטשטש את החרפה על ידי שהגדירה את השיר כ"תוכחה נבואית". ידידים אחרים של ביאליק, כגון בן ציון כ"ץ, המציאו גירסה כי חצי השיר מכוונים אל קבוצת הסופרים בראשותם של שלונסקי-שישינימף, שנואי נפשו של ביאליק. אך להשערה זו אין כל סימוכין בשיר עצמו, שמורכבים בו מאד הסימנים כי נכתב בקשר לקונגרס וכוללת בו מאד נימת השנאה הארסית לרבייוניזמים. מקורה של התקפת ביאליק על הקונגרס הוא ברור. הוא תבע לעצמו את הזכות להיות ראש המדברים והארי בהבורה בכל ציבור יהודי, ומשנוכח לדעת כי לא הוא ולא ענינו התרבותי עומדים במרכזו של הקונגרס אזוה בו חימה עזה שהחליה את השיר. בביאליק נתמגו שני הפכים. מצד אחד היה ענק תרבותי ומשורר אשר בכמה משריו הגיע לשיאי-גאוניות ומצד שני היה בעל-בית עלוב בכל הנוגע לקומה אישית, הגינות מסורית, אידאלים ציבורי ופטריוטיזם

הקטן, ואילו אצל אורי צבי גרינברג קרה ההפך. אישיותו הקטנה הגמידה את שירי הגדול.

אילו היה אצ"ג דובר של איזו תנועה לאומית לאיחודית לא הייתה בידתו נפלות לו. הוא היה מסולק משורותיה לעולם ואף נדרש לחת את הדין בפני מוסדותיה המשפטיים. אולם לא כך נהוג בתנועה לאומית ציונית, אשר לסופרים עברים יש בה מעמד של אלים. אורי צבי גרינברג נלקח אחר כבוד ותנועת החרות שלהם אוהב כציר לכנסת, במקום שני אחרי מנחם בגין... על ידי כך הוכח והוטעם כי המלה העברית הנכתבת יש לה בצינונות משקל רב יותר מאשר הביצוע ההרואי ביותר וכי סופר גדול הוא אל אשר אינו יכול לחטוא משום שאלים אינם חוטאים לעולם.

ענה מנסה אצ"ג לששש את בגידתו בימי מלחמת המחתרת על ידי הביעה לאקטיביזם מלחמתי במדיניות החוץ. בציבור דמוקרטי רשאי כל אדם להציג כל הביעה, בהנאי שישנה הרגשה שאדם זה זהה עם הביעתו ומוכן לשלם את המחיר הכרוך בה. אך אחרי התנהגותו בימי מלחמת המחתרת ברור מראש כי אצ"ג אינו מוכן לשלם את המחיר הכרוך בהתבטותו. הופעתו כאקטיביסט בטחוני קיצוני היא על כן הופעת-ראוה כוונה מעיקרה, כהופעתו של זמר העולה על הבמה שעה שהוא עצמו יודע כי גרונו נחר ושוב אינו מסוגל להשמיע קולות ערבים. הכסים עצמומי זה של אצ"ג לא ישקם את הריסות ביתו. אשר הוא עצמו החריבה, ויש בו רק כדי להפחית עוד יותר מן ההערכה אשר משקפו אויביוטיבי מיהם לאישיותו.

ג

לפני שנים אחדות הלכתי להרצאתו של הסופר הממברק א. קריב על י. ת. ברנר, שנוערכה במלצדון "צוותא" בצפון תל-אביב, לרגל "חודש ברנר". ידעתי את דעותיו של קריב על ברנר והתכוונתי לבקורת קטלנית, אולם שמעתי משהו אחר לגמרי. שמעתי אכספרטיה כמעט-רפואית האומרת כי מצבו הנפשי של ברנר היה מעורער וכי מקומו האמיתי היה בבית חולי רוח. קריב הביא את כל "התמושתו", כמה תבילות של כתבי יד, ומתוכם ציטט בהרחבה ציטטות של דברי השמעה שהשמיע

תכנית של הפצת כרוזים. (באורית המתיחות והגיאות של אותם הימים צפו תכנית אלה חדשות לבקרים). מיד התפרק אצ"ג בצעקה: "לא לעשותה כלום כל זמן שאני פה!" צעקה זו מהדהדת באוזני עד היום הזה. כך חילק אצ"ג את זמנו בשנות ה-1930. בהיותו בפולין היה שופר נאמן של מהפכה ובהיותו בארץ היה אחוז פחד מוות מפני המשטרה הבריטית וחולם על שיבה לפולין. המבטן בא אחרי שובו לארץ עם פרוץ מלחמת העולם השנייה והחלה הפעולות הגדולות של המחתרת. התנועה כולה צמדה בחיות. כולם שילמו את המחור. מי כמורה, מי כאחד, ומי כצענש על שייכותו למחנה האוהדים. אלפי אנשים עברו דרך כור היסורים של בתי הכלא. משפחות שלמות נחרסו. לא היה איש שלא סבל. נמירות שילמו מחיר כבד בעד אהדה-בסתר לתנועה ז'בוטינסקי. אולם הטריבוט הדגול והמערץ של התנועה הז'בוטינסקאית, אורי צבי גרינברג, ערק לגמרי משרדה-המלחמה ומצא לעצמו מקלט נאמן במערכת "הארץ", אשר הייתה באותם הימים עמדה ארטיקלרית מרכזית שסייעה באש כבדה להבוסנים, לרודפים, למלשינים, למסגורנים ולמעננים. אצ"ג, האדם אשר הייתה לו התוצפה להכריז על עצמו כעל משיח, בילה את שנות מלחמת המחתרת כשהוא מסתתר מאחורי העכוו הרוח של "הסנבלט" גרשום שוקן. המשוור המגמאה בראש חוצות בדמו הלוהט הוכיח יום יום, בשבתו במערכת "הארץ", כי דמו הוא קר כמרה וכדם צפרדעי הטורבוטור הערץ של הבריזונים והבריזנות נרשם ברשימת הביביה ויקיריה של הבלישת הכריי טימ, הרודפת ומענה את הבריזונים האמיתיים. על ידי התנהגותו זו קרע אצ"ג את דגלו, השליך לבין-חוצות את טלית הקדישה שהתלפף בה וביצע פיתוח רטוראקטיבי יסודי של כל כתביו הקודמים. כתבים אלה חדלו להיות מיסמר אוטוטי ובלתי מפוקפק והוצמדו בצל של סימן השאלה הרומו כי כתבים אלה הם מלאכה שנעשתה לא כירי איש גדול ושלם עם עצמו, אלא כירי טכנאי-כתובה נאוני, אשר ככות הכישוף הנמצא ברוב אוד של תאי מחו יודע תמיד לגייס את המלה הנכונה ולהציבה במקומה הנכון בחזית החרות. ההתאהבות העצמית של אצ"ג, שלבשה את הצורה המנוחכת של אמונה כי הוא הינו הנאלה ועל כן אין לסנו, המיטה עליו את השרהדיה הגדולה, אילו נרשם לא ברשימת הביביה של הבלישת הבריטית אלא ברשימת מעונייה ונרדפיה היה הוא גדול ושירו גדול מאחר שהלך בדרכהאחרת נמקטן הוא ושירו. קטן עמו, אברהם שטרן היה איש גדול ומשוור קטן. אך אישיותו הגדולה רוממה את שריו

תודותי שפקד את ברל כאשר לא מצא שותפים לשאיפתו הטריטוריאליסטית, שלל את העברית תכלית שלילה ודגל בידיש, כפי שמעידים דבריו בקונטרס "דרכי לארץ": "כל ימי לא דיברתי עברית. אדבא, ראיתי את הדיבור העברי כדבר לא טבעי, עד כדי כך שהיה לי מורה, אדם יקר לי מאוד — וגרמתי לו צער רב — הוא דיבר אלי עברית ואני דיברתי אליו אידיש, מפני שחשבתי כי עברית זו לא שפה מדוברת. כאשר באתי לארץ לא ידעתי לננות משפט טבעי בעברית".

את התאשותו מהטריטוריאליזם ועלימו לארץ כרך ברל לא רק בפריקת תורת-הגורל עם ההמונים היהודיים במזרח אירופה אלא בכוונה יסודית להשמיעם.

ברב שימש לו מכשיר מעולה לביצוע הכוונה הזאת. דברים רבים-חשיבות על דפי הגנרלי של ב. כצנלסון באותם הימים מכיא נשיא המדינה מר ז. שור בספרו "אור אישים", ע' 310.

אז אמרו רצי ברל, אישי העליה השניה ומקומי: את העולם הגדול הזה, הכללי והחזירי גם יחד, לא נתקן עוד, כי נחתך גור הדין, ואת מר הגורל אפשר לשנות רק אם נעוג עוגה קטנטנה כאן, באום גזי, בבו שמה, על גדות הכנרת, ובחוכה נתיצב... לעת עתה אל נא ידובר על גאולה כלל, אין להגות שם זה באותיותי".

יצירת "העוגה" תבעה נחמק בין העליה השניה ובין המוני אשכנז במזרח אירופה. לצורך זה נדרשו דווקא הרבה מאד מלים, המלים המסירות, המשקורות והמשמעות של י. ה. ברנר.

ארבע תקופות-חיים היו לו לברל כצנלסון. בראשונה, בהיוותו נער בברוקלינסקאי, היה מיצגם הפוליטי של ההמונים בתוכם חי וזיקה זו אל ההמונים פיתחה בו את המושגים רחבי-התנופה אשר שימשו שרשטו בסביב למבנה של חברה העובדים. שרשטו רב-מידות זה אי אפשר היה לו לחיולד בעולם הצר של "הפועל הצעיר". תקופתו השניה של ב. כ. מקופלת בשנים בהן היה חבר בקבוצת כנרת, איש מעדר, אדם המקיים בגופו את הסימבוליזמים של תנועת העבודה. אולם רקע זה היה צר מדי בשבילו ובהתכחשו לקנאותו הסימבוליסטית עבר לעיר ולבע לעצמו אורח חיים אשר קודם גינה אותו בתוקף — אורח חיים של אדם עירוני וביורוקראטי אשר אינו מקיים בגופו את תורתו אלא משמש לה נציג ושופר. בשלב זה השתלטה על ב. כ. ספקנותו הגדולה אשר ציינה אותו עד יום מותו. הוא ראה את עולמו שחקים נחרב לגנר ציני

ברנר על העם האשכנזי. בפרשו כמה ציטאטות נדפנות במיוחד אמר כי אילו פושנו כמתן בכתבים אנטישמיים ונאציים לא היינו מהפלאים, כי שם מקומן. א. קריב אף אמר כי ביזו פרטים רפואיים על מחלת ברנר אלא שדברים אינם ראויים להישמע במסיבה פומבית. כתבתו של ברנר היא הדוגמה הטיפוסית ואף הקטלנית ביותר של השימוש במחזרה הספרותית בתחום הפוליטי. ברנר דיבר אל עם שלם ועל עם שלם. דרכיו עסקו במדיניות אך באו בניגוד המהדה הספרותית שאינה רואה עצמה חייבת להמציא איזו שהיא הוכחה הגיונית או היסטורית וטוענת מה שלבה תפץ.

ההשמעה של ברנר הוציאה מכילוי אפילו את ידידו הסופר דוד שמעוני, שכבב לברנר מכתב גלוי, מתארך א' חנוכה, תר"פ. ב. במכתב זה, אשר לא זכה להדפס, נאמר בין השאר:

"ברם לצערי הנני רואה כי אתה בעצמך נאחזת בראשך רוכך ברישותה של מליצה אחת, אותה מליצה על "חיי עבודה וקולטורה יוצרת", שהנך חוזר עליה בלי הרף מדי תפצד להוכיח, כי עמנו, עם ישראל, הוא עם בלתי-עובד, בדברים יותר פשוטים: עם פריזשי.

"רק שאלות אחדות אשאלך ורי:

"כלום כל אותו המון הגדול הנאק תחת סבלותיו בבתי הדיעה אשר בכל קצוות תבל הוא פריזשי?

"כלום כל אותו הקהל הגדול של בעלי פרופסיות ליברליזם, כל קול הרופאים, הנאים, האינג'ניירים, הטכניקאים וכו' הוא פריזשי?

"וכלום כל אותם הסוחרים, המתוכחים, אנשי הבינים, כל אלה שהנך קורא להם בכל כך הרבה בוז בשם סטוררים, כלום כל אלה הם פריזשים?" (דוד שמעוני פרקי זכרונות, ע' 273).

ברנר היה להוט הרבה יותר לישוף קללות מאשר לברר אם תז כוונות. לכן לא הרפס מכתבו של שמעוני. אפילו המתחה הספרותית לא יכלה להסביר את הקללות שמוכנן האמיתי הוא פאטולוגי, ולכן הרחיקה עדותה והגדירה את ברנר כ"גביא".

מאחורי הנשול תקללות של ברנר הסתתר התכונן הפוליטי המעמיק של פטרונ הגדול ברל כצנלסון. ברל, הבנאי הגדול של העולם ההסתדרותי בין שהי מלהמות העולם, היה בתחילת דרכו קרוב לטריטוריאליזם וחלם על הצלת ההמונים היהודיים, ולבסוף המישי, כי לא מצא שותפים. זיקתו הטריטוריאליסטית באה לידי ביטוי בעמדתו בשאלת השפות. עד המשבר

ומלמפרע חובה עליו לקבלם, ואם אדם מעזי לגלות ספקות ביחס לצרכם, הרי נחמייב בנפשו.

בועידת הסופרים בפסח תשכ"ב ירה אחד מראשי החבורה הספ-

רוחת, הסופר חי, הווי, את היריה הפכה לעבר השלטון במדינת ישראל, ירית שבאה בצורת נאווה באוהה ועידה, הקביעות הנקבעות בנאווה זה המנוסח על טהרת המהודה הספרותית, כנון שמדינת ישראל "קפצה עליה זקנה" משקלן ויקתן לאמת הן כקביעותיו של ברנר כי עם ישראל הוא עם פודיטי, כלגלונו של אחד העם על הדיפלומטים של הרצל, כלגלונו של ביאלק על חוון המדינה העברית, וכדומה. נאווה של הווי לא היה אלא ברד של מלים עבריות וחו לא. איז חוכן בנאווה זה אך לעומת זאת יש בו ביטוי לרצון-שליטה אשר אינו מוכן לשום ויחור. מפיו של הווי באה ההכרזה כי הספרות העברית תסכים לקיומה של מדינה עברית בתנאי שהספרות העברית תהיה שלטת במדינה זו, ולא — מוכנה הספרות העברית לחרוס את המדינה. בן גוריון נענש מיד על "הוצפתו". פרשת לבון הייתה מאורע צעום-השיבות בד"י מפא"י, חיי המדינה, וחיייו של בן גוריון עצמו. במערכה זו הניצבה הספרות העב-רית מאחורי לבון והגישו לו סיוע ארטילרי כבד ויעיל. הרגע הזה היה אחד המטוכנים ביותר ליציבות הפנימית של מפא"י המדינה. אך סופרים עברנים, שגדלו וטופחו על ברכי מפא"י, יזונו משולחנה עשרות שנים, לא היססו להקוע לה סכין בגבה, ובלבד להעניש את בן גוריון על יחסו הכקורתי אל ה"טראסט" שלהם. רק בכוחו של סיוע ארטילרי זה מצד הספרות העברית ו"אנשי הרוח" השונים הגיע לבון לאן שהגיע. הסופרים ובני אריתם תקפו את בן גוריון מכל העברים, כקבוצות גרילה המתנקות לפי אור הניתן ממפקדה ראשית. הם הסתערו עליו מבסיסים השאיים, בהתאם לסקטיקה אשר גובשה במיסדר החשאי "בני משח", וביעילות ובאכזריות אשר ארגו השודדים הסיצילי המפורסם, ה"מאפיה" יכול היה להתקנא בה. טענות התוקפים היו כולן טענות טרק ומצעות מן האצבע, אך רצונם היה ברור: להדגיש למפא"י כי כוחל המזרח במדינת ישראל אינו שייך לביצועיסטים, אפילו ירחיבו את גבולות המדינה עד הפרת ועד הגילוס והפכו אותה לממלכה הפורחת ביותר בעולם, אלא אך ורק לסופרים ולבני ברייתם "אנשי הרוח". התקפה אכ"ר ריית זו היא שקבעה את דרכה של המדינה, גרמה להקדמת הבחירות לכנסת החמישית, ולבסוף אילצה את בן גוריון להתפטר ולפנות את מקומו

הסימבוליזמים של עבודה עברית, עבודה עצמית ומשק פועלים לא הספיקו כרי להוות בסיס חברתי מאריך ימים. הם היו בסיס ארעי בלבד, ושחיינו הארצית של ב. כ. עצמו בקבוצת כנרת העידה על כך. רק התחברות מוחלטת עם ההמונים והחלשה נחושה להצילים ולהילכס אל גן העדן היה בה כדי ליצור בסיס חברתי בריקימא. בימי התעפלה נסה ב. כ. לחבר מחדש את חוטי-הסולידריות בינו ובין המוני מורח ארדופה, אך נסיון זה היה כושל מראש. הבנאי הגדול של חכרת העובדים מה כאיש ספקני ומאוכזב. הוא ידע כי דרכו הייתה דרך של ירידה וכי השנים בהן התהלך בין המוני בוברויסק, דיבר אליהם "יליש וחלם להצילים היו השנים הטובות ביותר בחייו.

1

בתהליך הרבייה האידאולוגית העצמית שלו, שהחלידה את המפנה "ממעמד לעם", השתחרר בן גוריון גם מן השעבוד לספרות העברית החדישה. יתכן כי שחרור זה קדם לכל רכיניה אחרת. יתכן כי עוד בתקופה מוקדמת מאוד נוכח בן גוריון בדלותה של ספרות זו ופנה למקורות-יניקה אחרים. כאשר נתן בן גוריון ביטוי גלוי לדעתו זו במכתבו אל משה שמיר (דבר"ל) כ"ג בתשרי, תשכ"א) נתחללה ונדועשה הכת הספרותית. היא נוכחה לדעת כי שלטונה על העם האשכנזי, זה השלטון בו זכתה כאשר אחד העם וביאליק הכשילו את הרצל, עומד בסכנה. מיד הוכרז במבצרי הכנופיה הספרותית על מצב "הפך" והתמתחים הכבדים התחילו לירות לעבר הממשלה החזקית של מדינת ישראל על אשר ראשה העז לפגוע בספרות העברית הרואה את עצמה כשלטון עליון אשר על פניו ישק כל דבר במדינה.

"מאזנים", ירחון אגודת הסופרים, יצא בגליון חשוון תשכ"א במאמר ראשי כבד-ירייה תחת השם "פגיעה מיותרת בספרות". בין השאר נכתב במאמר זה: "אננם מוכרח היוצר לומר את אשר עם לב, אבל מרגע שעשעה זאת — הפכים ההברים לנחלת הכלל, במגמה לגרום הנאה, לחנך, לעצב, להשפיע, ובקיצור: להשתתף בעיצוב חיי הפרט, להשפיע על חיי הציבור". כלומר לערבי הספרות העברית נודע ערך אפוסטולי-אוראקולארי. הם אינם כחבים אשר הציבור יכול לקבלם או לדחותם, אלא מראש

לעברית מבהיגה הנחה המספרי של קהל קוראיה, סופר אשר היה כה מבוסס מבהיגה המרית כמו ביאליק. כי ביאליק היה לא רק סופר אלא בראש וראשונה מו"ל, שהוציא יצירות שהוכיחו להן מראש מנופול בשוק הספרים וברשת החינוך העברית. אך למרות זאת דרש עוד ספק. ולא מצטט 50 לירות ארצישראליות של אותם הימים ערכן בכסף של מינו הוא פי המישים בערך. ובכן, ביאליק "המסכן" דרש שכל חודשי של 2500 לירות ארצישראליות של שנת 1963 כדי שיואל להחמכר לעבודה האהובה עליה. ושמון שמים. "לא נמצא האדם ולא נמצא המוסד אשר יושיט...". (אנכי, כשהזכרתי בדרך מקרה בהזדמנות מסוימת את ביאליק וחסו ליידיש סופר לי יהודי אחד שהיה בורר בין ביאליק ובין חברת הכשרת הישוב בענין מגושי שבביאליק קנה ממנה. בבחירתו זו דיברו כולם עברית. לפתע עבר ביאליק ליידיש. שני הנכוחים האחרים, איש חברת הכשרת הישוב והבורר, תמחו ושאלו: הכיצד? השיב להם ביאליק "חייב אדם לדבר בלשון שהוא חושב בה". מענין זה מתברר כי לביאליק "המסכן" היו נוסף לשאר סעיפי רכושו גם מגרש, או מגרשים). אני ממשיך להביא את דברי ש. שלום. "שאלו טשרניחובסקי ז"ל מה בחדר מושבר ברחוב סואו ומאובק". גם זה אסון לאומי. ש. ט. גר בחדר מושבר. כ-90 אחוז מבני הישוב מאותם הימים, בהם לא הייתה חבניה הצירורית כה מקובלת כמו כיום, גרו בדיירות מושכרות. ובכן מה בכך? אלבא דש. שלום מן הדין היה כי ש. ט. ישכנו בארמון פוטי. ואם תנאים אלה אינם מקיימים הרי כל מי שאינם סופרים הם פושעים. אני ממשיך לצטט מדברי ש. שלום: "דרך שמעוני ז"ל הוציא מרידת בכיתות הגימנסיה הרוששות כדי לזכות בפנסיה שתאפשר לו עבודת יציבה מתוך שלוח הנפש לעת זקנתו, ומשהגיע לפנסיה המיוחלת כרע נפל שדוד, כרך מרחווי, שנשימתו עזבתו על סף המטרה". לסופר ז. שמעוני הייתה משרה מוכבדת בגימנסיה, שכמותה הייתה באותם הימים, בהם היו מעטות משרות מסוג זה, בחוקת אידאל וחלום להרבה משכילים. אך בתפסתו הפסלוגית של ש. שלום מצטיירת עבודה זו כ"רציצה מרחונית". ועוד צייטטה: "יצחק למדן ז"ל קרס תחת משא הגלגלונות", שנשאם לבדו, באין איש אתו". האמת היא כי למדן הציג כמה שהיתה שופרו, כדרך סופרים אבנודיסטיים בעולם, ומפעל זה היה כרוך בקשיים רבים, ככל מפעל מסוגו. אז מה בכך?

נוסח כתיבתו של ש. שלום הוא של שנודר פרופסיונלי אשר אינו

לאשכול. אל ישלו מפא"י ובן גוריון את עצמם. כח הספרות העברית היא שגורשה את בן גוריון, כשם שגורשה בזמנו את פינסקר, הכשלה את הרצל, בודדה את ז'בוטינסקי ויצרה את האוירה המורעלת בה נתאפשרה רציחתו של אברהם שטרן על ידי הקצין הבריטי מורטון. עד כשיו סילקה הספרות העברית מדרכה כל מתנהג, כולל בן גוריון. האדם הזה שהתרגם את הרומה הגדולה ביותר לכינון ולביצור המדינה אחרי שהמהפחות הרביעיות סיימו את תפקידן, הושמץ על ידי הסופרים על לא עוון, נרדף על ידי בני בריתם הרבים, ולבסוף גורש. כי הספרות העברית החזיקה אינה יודעת רחמים במלהמתה במהפכות. נשקה היציל הקטלני היא האוירה המורעלת הנוצרת באלפי משפירים ומשתמשת בסימבוליזמים "רוחניים" מוטוטשים שקשה ללחום בהם בגלל העטיפה הגימנוגית העוטפת אותם. בנשק זה השתמשה הספרות העברית נהג כל מהפגיה החל מהרצל וגמור בכל גוריון. הרצל הושמץ כמתעלם מן התרבות העברית. טענה זו לא באה בחשבון כחן השלוח אל ז'בוטינסקי שהיה חסיד נלהב של העברית. על כן האשמותו בצחצוח חרבות ובטיפוח גימנוגים חיצוניים "הזרים לרוחו של ישראל סבא". שטרן הוצג כמטורף ונרדף עד שנרצח. בן גוריון הואשם כמתנכר לספרות ולערכי הרוח וכמטפח את פולחן האישיות והממלכתיות הגסה. תציישקרו ויצייגליליה אינם חסרים באשפתה של הספרות העברית החודשה, היא בחורה בשביל כל ריב את החצים הנאותים ויורה בהם עד סילקו מדרכה.

בנאמון של הזה באגודת הסופרים לא חסרה ההדגשה כי הסופרים הם ה"מביאים" של דור זה, על טיבם החותם של "מביאים" אלה אנו שומעים דברים מענינים ומפורשים מפי ש. שלום, בחוברת "מאוננים" שהוכרנו אותה קודם. את מאמרו זה שוכה להר רב פותח ש. שלום כשהוא נחלה באילו גדול, בה. ג. ביאליק, ומביא מדבריו: "ה. ג. ביאליק ז"ל סח לי פעם, כשהו לפני מותו, כי אילו נמצא אדם שהיה מושלם לו המישים לירות ארצישראליות לחודש היה עזוב את כל הרעש והמהומה ומתיחד בחוד עבודתו ברמה גג, כדי לסיים את פירושו על המשנה. אך לא נמצא האדם ולא נמצא המוסד שיושיט לו, לאבי השירה העברית החודשה את המישים הלא"י שהיי דרושות לו לקיומו לחודש". האופי השנונרי של ביאליק ממש מודקק משרות אלה. כמעט ואי אפשר למצוא בספרות אחרת, המקבילה

יחדל לעשות לנו טובות. אל יכתוב. אל יעצב את הדור". ומי בכלל נתן להם את הסמיכות של "מעצבי הדור" שהם מעציגים אותה כל שעה ורגע. בכל סופרי הספרות העברית החדשה אין מה שיש בשערה אחת של חנה סנש בכל מה שנוגע ל"עיצוב הדור". בדרך אחד של שלום עליכם, הניתן לנו חנם, יש עושר ספרותי הגדול מזה ששי שלום מוכן למכור לנו, בטובה, במיליון לירות. יש להגיד לסוחרים הזרזים מסוגו של ש. שלום המשחללים להעלות את מחיר סחורתם מעלה מעלה, כי בתנאים הללו לא נקנה את סחורתם, יורידו נא אותה מן הדלפק שתקעו יתדותיו בראש הוצות, כי אין לה קונה ואין לה דורשי!

ה

"על מעמד הספרות במדינה (דברים מפנישה משלחת הסופרים עם ראש הממשלה לוי אשכול ב-13.8.63) — תחת שם זה מובאים ב"דבר" (28.8.63) דברי הסופרים בפנישה סטנוגרמה זו היא מיסמך יחיד במינו. הסופרים שהשתתפו בשיתהח (הזו קרוב, ברוידיס ואחרים) לא אמרו מלה אחת על ענייני רעיונות ודעות, שלהם צריכה הספרות העברית להיות פתח. לא על רעיון דובר שם כי אם על שלטון. הנה הרחיק לכת מאחרים ואמר: "ואולי היום אין סופרים. אבל ספרות עברית קיימת והעם העברי חייב להביא בהשבח את הדבר הזה שהספרות העברית קיימת". ובכן סופרים אין, אבל ספרות יש... ומה דורשת הספרות. על זה אומר הזו: "המצב שאנו נתונים בו הוא שכל מיני כינוסים והעידות הכל מיוצגים ואילו הסופר העברי, או הספרות העברית, אינם מיוצגים". יצוג תמלכתי, כלומר שלטון. כלומר חלק בשלטון. לא רעיון חלילה אלא שלטון. הספרות העברית שלטה בריבוי, בבית הספר, בספריות, בתקציבי החינוך הענפיים, אך לא די לה בזה. היא רוצה עוד שלטון בצורת ייצוג. באותו נוסח דיבר ברוידיס, מוכיר אנודת הסופרים: "יש לדאוג לכך שהסופרים ואנשי הרוח לא ייעדו ממיפגמים ומאורעות". כלומר, שלטון, ישיבה בשורה אחת עם השליטים והמייצגים. לא להעדר הם ושלוש ממיפגמים. לרוץ ממיפגם למיפגם, ובלבד שייצגו. כי אין להם רעיון וכל רצונם הוא שלטון. שני מעולם לא היה להם רעיון וכל השוקתם הייתה המיד שלטון. שני

יודע שבעה. הספרות העברית מקבלת מן העיבור סובסידיות נפססיות. אך בכל אלה לא די. לשי שלום. הוא הובע כי סופר ישחזר מכל טירחה ועבודה, שייקבע לו מעמד כשל הפרות הקולונות בהדה, וכי כספי העיבור יעמדו לרשותו ללא כל הגבלה ולפי שיקולו הוא.

אלה ש. שלום אינו רק מי שיודע לתבוע תביעות אלא גם מי שיודע להשמיע ולגדף כדי להשיג את תביעותיו וסחיותיו. את גידופיו הוא מכוון "ישר למשרה", כלומר אל שרי ממשלת ישראל: "ואולם המנהיגים הדגולים שלנו דברי האומה נקיי-הכפיים (ואינני מפקפק בכך) "המקיימים מה שהם כותבים" (ובזאת אני מפקפק) הם ושריהם וסגניהם וציריהם ומוכריהם ושאריו בשרם עושי דברים, בארץ ובחזק לארץ, הם יושבים ספונים בדירות מרווחות, לפעמים כפולות ומכופלות, גם פה גם שם, הם במכונות פאר עם נהגים משלהם, הם זוכים ומלאכה כתיבתם נעשית על ידי מעתיקים וקצרינות וטבתים וטבתות מספקים אורכלי הממיד לשולחנם..."

לפנינו מקרה של בעל תביעות פתולוגי וחסון מעולה, הנקט נוסח דיבור על רמת שוק הדגים היהודי. אילו הציא משהו מדרוך לשהטן היהודי במלאכת סחיתו ממוסדות יהודיים היה בודאי מפניס בו את הדברים הללו של ש. שלום. הנוסח הזה מעמיד מול הסופרים החיים, נעבד, בעירום וכחוסר כל, את השרים הטובלים בכל טוב... ניכר מדבריו של ש. שלום כי הקנאה מדברת מתוך גרוננו. היה רוצה כי גם לסופרים, כלומר "הנביאים" כפי שהוא מציין אותם, יהיו קצרניות וטבתות ודירות. אלה הם "הנביאים" בנוסח ש. שלום! ואגב, כל איש במדינה יודע כי השרים עולים לנו בוויל. משכורתם אינה גבוהה יחסית והם עובדים עבודת פרך. הדבר ידוע בעולם כולו. הם הם "הרצים המרתומים" האמתיים, אך אין הם מאווננים על כך, אלא עושים את מלאכתם.

בעיוורונו הסחטני רואה ש. שלום רק את אלה אשר נדמה לו כי הם קיבלו מן המדינה יומר משקיבלו הסופרים, אך עיניו טחות מראות את אלה אשר קיבלו הרבה פחות, או לא קיבלו כלום: למשל את בני ה-18 ו-19 ו-20, לפעמים בנים יחידים להורגם, שפלו בשדות הקרב של מלחמת השחרור, את חללי ואסירי המחנה, וכי, כל זכות עם סחטן נעשו אינדיבידואלים, את חללי ואסירי המחנה, וכי, כל זכות עם סחטן מסוגו של ש. שלום הוא מוחזק. יש לומר לו שיניח אותנו לפשנו

אסור אפילו לנגוע בספר של הזוי. אם יתגלגל לביתו עליו להשליכו לפת האשפה הקרוב ביותר.

1

"מן היסוד" הוא שמו של הזר-שבוועו בעל הרמה אשר לבן התברר

מוציאים אותו ואשר עיקר תפקידו הוא לנגח את הביצועים בעזרת הכלים הספציפיים של הספרות העברית. אכן, "מן היסוד" אך האם יש לתנועת העבודה יסוד? תנועה זו בדמותה הנוכחית קרובה לאברהם שטרן יותר מאשר לא. ד. גורדון. היא קרובה לז'בוטינסקי יותר מאשר לי. אהרנבוך, ולאבא אחימאיר יותר מאשר למרטין בוכר. היסוד אשר תנועת העבודה תניחה בידיה היא נמערער ונודדוע ומר כדו זעזועים אלה נתגלגלה תנועה זו ככדור צפוף, אל יסוד אחר לגמרי, יסוד שהצלאות והרביזוניזם, דרכה האידיאולוגית של תנועת העבודה היתה כדרכה של ברית אשר בלכמה בשבילים אשר קבעה לעצמה הנגעה שוב ושוב אל ההתחם, ובהנגעה אל ההתחם פנתה אל השבילים אשר קודם מאסה בהם. זו כל הצרה של אנשי "מן היסוד" אין להם יסוד, ואילו עמדת בראש מפא"י היו הולכים בהכרח באותה דרך המוליכה מא. ד. גורדון אל א. שטרן, שבה הולכים יריביהם.

בהמשכם במתודה הספרותית מנמחים לבן ופרופ. רוטנשטיין שוב ושוב את הביצועיסיים. כמוכך ל"חוג הצעירים" אין אידאולוגיה ולא באשמת הצעירים אלא באשמת האבות. אך לעומת זאת ברוכזים בחוג זה אנשי-ביצוע המסוגלים להפריח ארצות שלמות. תקלאים, מהתחילים, טכנאי-יצור, מומחים לענייני מים וכדומה. אולם מה ערך "הסתור" האידיאולוגית אשר לבן ורוטנשטיין מוכרים אותה? "סתורה" זו היא הסרת כל ערך. אין בה כדי להקנות אמונה אפילו לער אחר והיא כולה ניגוח והתנחלות של כח ספרותית אשר אינה מחזיקה בהנה ומשום כך נדמה לה כי היא עשויה לגלות יותר נאמנות ל"יסוד" מאשר אלה המחזיקים בהנה.

האדם שהכשיל והעטה חרפה על חוג הצעירים של מפא"י הוא חסופ יזהר סמילנסקי, אשר כתב על הקשישים בצמרת מפלגתו, במאמר "דבר" ביולי 1963, דברייגידופים אשר יריבי מפא"י אינם כותבים

צדידים לשלטון: כסף וייצוג. ש. שלום להוט בראש וראשונה אחרי התנאה החומרית והזו לבן יוצא לייצוג.

כאשר הכריז לוי אשכול באותה פגישה: "שכמי וכתפי לענין הספרות" נתמגמה דעתם של השועלים הספרותיים הקטנים (מר א. קריב ושרי-הלב הוא בתוכם אדם מקרי ויוצא דופן), נציגי הכנופיה הספרותית. או היתה שמחתם שלמה באשר נתמצתה מלוא המשמעות של הפגישה. ראש הממשלה הקודם, בן גוריון, גורש על ידי הספרות העברית. הוא לא ישב עוד על הכסא הרם ואת מקומו יירש אדם המים, ביצועיסי, אשר לא חדר למהותה של הספרות העברית ומוכן להעמיד את עצמו לשרותה. אין ספק כי מר אשכול העמוס עניינים ותפקידים לעיפה לא עמד על המשמעות העמוקה של הפגישה, על שמתח-הנחזון של השועלים הספרותיים ועל כוונתם להשיג חותמת-אישור טרייה על צארטר-השלטון שלהם, אשר יסודותיו נודדועו עקב דבריו של בן גוריון.

בספר "בקול אחד" ממשוך ה. הזו מסורת אשר היתה אופיינית תמיד לספרות העברית החודשה. הוונה היא לחילת-הנחשים של ספרות זו אל אילן אשר קודם ביקשה לעקרו משורשי, ואחרי כן משצמה יפה זחלה אליו, בהחילת-נחשים פרזיטיים, כדי ליתנת מפירותיו. הספרות העברית בעטה בתבת ציון ואחרי כן נאחזה בכספיה ובמוסדותיה. בשלב הבא התעללה ובעטה בהרצל ובקונגרס אולם משתה הצליה ידעה לנצל לטובתה, יותר מכל גורם אחר, את הכספים והכלים של ההסתדרות הציונית. הספרות העברית לענה למדינה, אולם משקמה היתה מן האשונות שהתחייבו ליד קופתה. וריזות-פרזיטיים זו, ששופחה במשך דורות, מגלה עתה ת. הזו בענין המתחרת הרביזוניסיטי. ענין זה של המתחרת מעסיק יותר ויותר את תודעת הציבור. התפקיד המבייש שמילאה הספרות העברית בפגישה זו מזדקר לכל עין תמימה ומזיק לעסקיו של הטרואטס הספרותי. פרצה זו מוסה הזו לטובים. לא נקיפת-מצפון הניעה את חסופר לכתוב את הספר, כפי שהכריח, אלא לחימת-חשבון, כי אין לספרות העברית מצפון. בפרשת המתחרת פעלה הספרות העברית ככת של עוויי-תליינים, אילו גילתה יחס אחר היתה כל ההתפתחות שונה. פסקי-דין המוות לא היו נוראים, ופינישטיין ובראני לא היו מומחים את עצמם. בימי המתחרת גרפה כח הספרות העברית את רווחיה כשהיא מופיעה בתפקיד של כח עוויי-תליינים, וכיום היא רוצה לנרף רווחים כמקוננת על מות הקדושים, אשר היא עצמה טייעה בהמתתם. לרביזוניטי עקבי

לסוג אנשי מיוחד שמצטרפים בו צילית תרבותית ופסלית מוסרית. ואילו רובם של המדינאים והמבצעים בציונות הם אנשים שנוצרו בהם צילית תרבותית עם צידית מוסרית. אך למרות זאת כולם של הסופרים הוא על העליונה, והם הם השולטים בעלית של הביצוע. ולא להיפך. עליונותה זו של הכת הספרותית נובעת מן ההשפעה המאגית-כישופית של המלה העברית ושל אלה המשתמשים במאגיקה זו לצורך קידומו והאדרתו של שלטונם.

אחת מומן; דבריי גידולפים שכמותם אפשר למצוא רק במקום אחד: בעתונות הרבייזיוניסטית בתקופת העלילה הכרוכה ברצח ארלזוורדי, ובאותם חלקי עתונות זו אשר המשיכו מסורת זו מאוחר יותר. כי כתב על מנהיגי מפלגתו ה"כ של מפא"י אשר מפלגתו רוממה וטיפחה אותו. אין ספק כי י. ס. הוא אדם מוכשר, אך בלהיטותו רוממה וטיפחה אותו. מלים חדשות הוא שוכח כי המלה אינה הפל קנקן המחזיק בקרבנו מוסר, תוכן והגיון. בין דרכו של י. סמילנסקי המשמין את מפלגתו המתפתלת ביסורי המשבר הפנימי הפוקד אותה ובין דרכו של אורי צבי גרינברג, שבגד בהנוצחו כאשר עמדה בחזית המחתרת, ישנה סמיכות רבה. שניהם רואים את עצמם אלים אשר חזקי ההגינות האנושית אינם חלים עליהם. שניהם תובעים לעצמם, בזכות שליטתם הכישופית על המלה העברית, מין מעמד אכסטיוריאל-כהני מיוחד. אם יש תפקיד מיוחד ל"חוג הצעירים" הרי זה בראש וראשונה לשחרר את מפלגתם מן המתודה הספרותית-מליצית ולהשריש בה את השיטות המשתתות על נסיון המעשה והביצוע שזאגר בארץ ובמדינה. יותר סמילנסקי, הכבול ומשועבד כולו למתודה הספרותית, הוא נטע זר בחוג הזה.

אם נעמי זה מול זה את הזמיות האנושיות של סמסור המדיניות והביצוע בציונות ומולם את הזמיות האנושיות של סמסור הספרות אנו עלולים להחלהל ולחזקע. מצד אחד עומדים טהרר-לב. נקי דעת וגדולי מצפון ומצד שני חבורה של בני אדם ערמומיים וקטנוניים. מבהינת הקומה האנושית גדולי הספרות העברית הם ממש גמדמים לעומת אנשי המדיניות והביצוע. ביליזים, אנשי "השומר", חברי גילי, אנשי העליה השנייה, הרצל, נורדוי וז'בוטינסקי, חלוצים, גבורי המתחרה, חנה סנש — כמה טהורות ועצומות הן הזמיות הללו. שורת גדולי הספרות היא לעומתן כשורה של בעלי מומין: יליצ הכבחה לעצמו כאשר התנגד לחבת ציון. אחד העם ובאליק היו קטני אמונה, ואחר כך עליו בחוליה נחשים על עגלת הציונות, דרכו של מגדלי היתה גלוה, אחד מהשובי המבקרים, א. קריב, רואה בברנר חוליה רוח. אורי צבי גרינברג בגד בתנועתו בימיה המדוללים ביותר ומצא לעצמו מקום-חסות במבצר "הסובלטים", ריחות נפלאים נודפים אלינו משורת אנשי המדיניות והביצוע וריחות סרחון מביאשים מקהל הסופרים העבריים. אורי צבי גרינברג הוא בוגד. ביאליק הוא מונע. ש. שלום הוא כפי הנראה שורד. זה פרצופם. אנשי הספרות העברית שייכים

באשר חלוקה זו עצמה מעוררת את השאלה היכן הוא האזור העולה הייכן האזור השוקע, והיא אף משיבה עליה את תשובתה.

בהתפצלות בתוך חבר העמים היהודי קיים צד החשוב עוד יותר מן ההבדל הממתי בין האזור האשכנזי והלא-אשכנזי. הנונה היא להבדלים מבחינת הזמן. העם האשכנזי הוא היהודי העומד בשתי רגליו על קרקע המאה העשרים והמסוגל לבנות בה ציביליזציה מודרנית. יתר העמים היהודיים פוזרים לאורך רצועת-הזמנים הארוכה המתחילה במאה ה-13 או ה-10 ומסתיימת במאה ה-19. בתוך העמים הלא-אשכנזיים תופסת מקום מיוחד האומה של דוברי הלאדינו, כלומר הבלגארים, בני-באלקאן אחרים ויושבי אסיה הקטנה. אומה זו היא בעלת לשון אירופית והיא מצטיינת בבריאות סוציאלית נפלאה. אך כליה השונים של אומה זו הם על רמה של המאה ה-19 ואין בהם כיום אופן כדי לאפשר הקמת ציביליזציה מודרנית במאה העשרים. מצבם של העמים הלא-יהודיים האחרים, האפרו-אסייתים, הוא הרבה יותר גרוע. ברבים מהם ניכרים סימנים ברורים של התפוקות והתנוונות. המגע בין השכבות העליונות והתחתונות נחלש. הראשונות נעו לעבר ההתבללות בקרב המעמדות המש-כילים של הארצות בהן ישבו, ואילו האחרונות ירדו מטה וכצורה זו הכשירו את עצמן לטמיעה בשכבות הנמוכות המקבילות של האומה השליטת. בניגוד לתנועה הציונית הנוסחת בעם האשכנזי ובעם של דוברי הלאדינו לא קמה כמעט בקרב העמים היהודיים האפרו-אסייתיים (התימנים וצאצאיהם מכלל זה) תנועה ציונית ראויה לשמה. העמים הללו צעדו ברוםם לקראת שקיעה וטמיעה עד שהתפוצות האשכנזית אל המזרח התיכון שמה קץ לתהליך זה ויצרה במקומה את ההכרה לנטוש את הגולה ולעלות למדינת ישראל. אשכנז השתלט על הייהם וגורלם של העמים היהודיים הללו. הוא הרס את היחסים הטובים ביניהם ובין האוכלוסייה המוסלמית, השמיט את הקרקע מתחת לסיכוייהם להחזיק ולעלות את העמים היהודיים האפרו-אסייתיים למדינת ישראל במיבצע והובלה מהירים ויעילים בים ובאוויר.

שלטון זה של אשכנז על העמים היהודיים האפרו-אסייתיים ועל העמים הלא-אשכנזיים האחרים נמשך גם במדינת ישראל. שליטה זו של אשכנז אינה פרי האמצעים והכלים אשר בידיה אלא פרי השלטון האשכנזי על הזמן. אגתנו שולטים על ממד הזמן של מדינת ישראל ומתוך כך אנו שולטים ממילא על כל מה שכפוף לממד זה, כלומר על הכל.

אשכנזי וספרד במדינת ישראל

א

קיבוץ הגלילות במדינת ישראל, כלומר הבאת העמים היהודיים השונים, הוא מאורע ללא תקדים בהיסטוריה היהודית והצולמית. אין להשוות את קיבוץ הגלילות המודרני עם שיבת ציון של ראשית הבית השני. אז חזרו אחרי היעדרות קצרה יחסית מאדמת ארץ ישראל, העיקר: הם חזרו ברוםם העצום מארץ אחר, מכבל. את שיבת ציון אפשר להכליל בתופעה הכללית ששמה הנגידה, אך בשום פנים לא את קיבוץ הגלילות המתהווה במדינת ישראל. כי במשך 2500 השנה המבדילות בינינו ובין שיבת ציון חלה התרחבות עצומה בהיסטוריה היהודית. העמים היהודיים השונים הקימו ציביליזציות כמעט בכל הקונטינטלים. בד בבד גברה הזיקה של העמים הללו אל ממד הזמן ופחתה זיקתם אל ממד השטח. עמים אלה הפכו לעמים-חצי-אלים מובהקים הנעים במישורי הזמן ומקומים תרבויות הנושאות את ממד הזמן מבלי להזקק לממד השליטה הריבונית על השטח. שליטה-זמנים זו של העמים היהודיים היא שאפשרה להם להמתין עד הרגע בו יוכלו לכבוש מחדש את השטח של ארץ ישראל.

לפני השואה הייתה העם האשכנזי כ-94 אחוזים מכלל חבר העמים היהודי, ואילו תריסר העמים האחרים מנו רק 6 אחוזים. כיום מונה העם האשכנזי 85 אחוזים מכלל העם היהודי, והעמים האחרים 15 אחוזים. דיספרופורציה מהדהמת זו חוצה את חבר העמים היהודי לשני אוזניים: לאזור העולה של העם האשכנזי ולאזור השוקע של העמים הלא-אשכנזיים.

הראתה למדינה נזקל לשיאת בעזלי זה לבדנו במשך תקופה ארוכה. אם אפילו ירד חלקנו באוכלוסיה היהודית עד 10 אחוזים — דבר שאינו מתקבל על הדעת בתקופה הקרובה — הרי גם אז היה חלקנו בכוחה של המדינה בנבולות של 85 אחוזים. יתרונו זה נובע משליטתנו האזרחית על הזמן, המעניקה את השליטה על כל המצוי בתחומי הזמן, האנשים, הארנון, חיי הרוח והמנוגנונים הביצועיים השונים.

ב

¶ קיבוץ העמים היהודיים במדינת ישראל, בצורה שבה נעשה, הוא מיבצע פרובלמטי מיסודו. על כן טבוע מפעל זה בסימן של סתירות מודחמות, וזו מיבצע של אהבת ישראל וסולידריות יהודית כפי שהחזים-טוריה שלנו אינה יודעת אותן ויחד עם זאת יש בו צדדים מהרליים של בזיון ושל התעללות בעמים הלא-אשכנזיים. עצמים אלה שקיימו ציפי-ליצניות מנובדות ובהלן אף גדולות מאוד, כגון של ספרד וכבל, אבדו תוך כדי המיבצע של קיבוץ גלויות וכל רצון חפשי. הם הפכו לצדדי-אדם נכנעים ההולכים אחרי המציל האשכנזי. היתה זו הצלה גרנדיוזית, אך בעת ובפונה אחת גם השפלה מבישה. היתה זו השפלה לצורך ההצלה, כשם שהיא מצויה בניחותים חירוריים. מצבי ריפוי ומצבים סכסואליים, הצרוף הצלה—השפלה המטביע חותמו על קיבוץ הגלויות אינו קיים רק לגבי היהודי הלא-אשכנזי, אלא גם האשכנזי, אם כי בהקשר זה משתנה הצרוף לנצחון—מפלה. במיבצע קיבוץ הגלויות הוכיח היהודי האשכנזי את עליונותו על המזרחי ונתל את נצחונו המזרחי ביותר במערך היחסים שבין העמים היהודיים. אך בר בכך הנחיל נצחון זה ליהודי האשכנזי את המבוסה המחרידה שבדחיקת העם האשכנזי במדינת ישראל למצב של מיעוט וביצירת הסיכוי שהמפני-צחים מאתמול יהיו המנצחים של יום מחר רחוקי. הפרובלמטיות שבקיבוץ גלויות אינה מאפשרת קביעת גישה אחידה אליו. משני יהודים מזרחיים, היהודים את כל העובדות והעומדים על רמה מסוימת ושכלית שווה, יראה האחר בקיבוץ גלויות בראש וראשונה מיבצע של הצלה, ואילו חברי יראה בו בראש וראשונה מיבצע של השפלה. משני אשכנזים יראה האחד בקיבוץ גלויות בראש וראשונה נצחון והשני — בראש

הכלים והאמצעים אשר בידינו אינם אלא תוצאה ופרי של שליטתנו על הזמן המודרני, כי כלים ואמצעים מודרניים אפשר ליצור רק בכוח שליטה על הזמן המודרני ומתוך תיאום עם הזמן הזה. לעמים הלא-אשכנזיים במדינת ישראל אין זמן משלהם. או לכל היותר מעט מאוד זמן. כי זמנם מתי-העמים הללו חיים במעגל הזמן האשכנזי, בכוח וכוכות הזמן האשכנזי. אהנו מושיטים להם שעה שעה ורצע רצע את מנת-הזמן החיונית, וכבוה זה אנו שולטים עליהם. אילו היתה מדינת ישראל מעבדת-ענק נסיונית, מן הסוג בו משתמשים בחקר מדעי הטבע, ואילו הוצאו מוחסה האשכנזים ובמקומם היה מוכנס מספר שות של לא-אשכנזים, היתה מדינת ישראל נכבשת על ידי מדינות צרב במשך כמה שעות. יתר על כן: היא היתה נהרסת במשך כמה חודשים אפילו החתיכ נאצר לא להתקיפה אלא לחת לה הסוה. כי מדינת ישראל ללא אשכנזים היתה מאבדת את השליטה החיונית על הזמן המודרני וגולשת אל המאה ה-15 או ה-16. העמים הלא-אשכנזיים השונים, העומדים בצרעות זמן שונות הם בלתי-מסוגלים להאם את מעשיהם ולהבטיח אחדות מינימלית. כי מי שעומד בנקודת זמן של המאה ה-11 אינו יכול לפעול מתוך תיאום עם זה העומד בנקודת זמן של המאה ה-16. מדינת ישראל ללא-אשכנזים היא בלתי מסוגלת לקיים צבא, בראש וראשונה לא בלבל הפגור השכני של העמים הלא-אשכנזיים, אלא בלבל זה שתעמים הללו היו מפנים את נשקם אלה נגד אלה. בכוח שליטת-הממנים האזרחית שלנו אנו כופים למעשה על העמים הללו את הקצב של המאה ה-20 ובצורה זו אנו מיישרים את הניגודים שבניהם ומחזקים אותם במישור של הזמן המודרני.

אנו מונים כיום כ-44 אחוזים מכלל האוכלוסיה היהודית בארץ. אך תשעים אחוזים ומעלה מכוחה של המדינה מרוכזים בידינו. הצבא, המתקן, הארגון המדיני, החינוך, ושאר יסודות הקיום במדינת ישראל אינם יהודיים, כלומר יצירת חבר העמים היהודי כולה, אלא אשכנזיים. ההתפתחות המחירה של תשקע המדעי מפותחה מדי שנה מערכי של הזליל הפושט והלא-מאומן ומגדלילה את חלקנו במנגנון החינוכי של המסות, למרות מספרנו היריד. האומה האשכנזית במדינת ישראל יכולה לקיים לבדה, ללא כל תוספת של כוח אדם מאומן ומדעי מצד שאר העמים היהודיים, את כל השרותים החיוניים. אם יוצר מצב דמוני שבו ירצו היהודים הלא-אשכנזים לצאת "לחופשה" ולא לשיאת בעזלי

I הקונפונטציה בין אשכנז והעמים הלא-אשכנזיים היא מיפגש בין אחד מעמקי העולם ובין הבורה של גמדים. כל אחד מן הגמדים הללו משמש מעין הוכחה-עקיפין לאדירותו של אשכנז. העליונות האשכנזית היא קודם כל עליונות מבהיגה השליטה על הזמן. היא עליונות של התפורות גיאוגרפית, של שפעה כשרונות אנושיים, של עמידה על במת ההסטוריה העולמית. הספרדים, כלומר בני עם הלאדינו, תובעים לעצמם מיוחד בקרב העמים הלא-אשכנזיים. הם רוצים לתפוס מעין שלב ביניים בין העמים האפודיאטיים הקטנים ובין אשכנז. אך הדבר כמעט ואינו עולה בידם, למרות הסגולות המצוינות והבריאות הטוציאית של עם הלאדינו. ההיסטוריה האנאכורה גם לעם זה וצירפה אותו אל שורת הגנטיים. [הגסיון לחבר יהודי את הגנטיים ולהציגם במלוכר מול הענק הוא מנוחך מלכתחילה, פרט, אולי, לקומביניציית בשדה הקלפי, שיש בהן הרבה מלאכותיות. כשם שהריטר דלי-כשרון לא יוכלו לזווח משקל שבנגד להאז, כך לא יוכל חבר הגמדים הלא-אשכנזיים להתחרות באשכנז.]

I סוטציה זו יוצרת את המיפגש המזועע בין אהלט ובין שורת בעלי מומין קטנים. לבני העמים הלא-אשכנזיים ישנה הרגשה של היותם בעלי מום, לעומת הענק הניצב נגדם. קטנותם האומללה מזדקרת לעיניהם בכל מקום: במושך ובעושר התרבות, בדירוג הטוציאלי, ביכולת האישית. בלב מפעם רצון עצום לברוח ממעמד זה של נטות, להצטרף אל הענק ולהיות בשר מברו וצצם מעצמותיו. להכלית זו הם עושים מאמצים נואשים. הם הצטרפו למחתרות הרביזונטיות בפרופורציה שהיתה מחוץ לכל יחס לבתם הפרוזנטואלי ולרמתם ההשכלתית. די להסתכל ברשימת המקובלות של לח"י ואצ"ל כדי להזווח בהן. עשרות מביניהם מצאו את מותם לאו זיוקא משום שביקשו לשחרר את הארץ מהכובש הזר אלא משום שביקשו לשחרר את עצמם ממעמד של בעלי-מומין על ידי שהתציטו בזירה היסטורית גדולה ולהמו שכם אחד עם אשכנז. אך צורה זו של הגבה הספרד-מזרחיים על נטותם לעומת אשכנז אינה היחידה. ישנן צורות הרבה פחות סימפטיות. ישנה בראש ובראשונה הצורה של שונאה לענק, של ציפיה לאסונו ושמהח לאדינו. גילוי זה בא בצורה בולטת בהקשר לשונאה ולמשפט אייכמן. בפולקלור ובאוצר הקללות של העמים הללו ישנה שורה ארוכה למדי של קללות המזדהות

וראשונה תבוסה. יתר על כן: הסתמיתיות העצומה במויג זה עשויה לגרום לכך שאפילו אותו אדם יסתכל בו כל שעה מזוית אחרת. הסתי-רתיות והמוריוזיות הטבעות במויג זה של קיבוץ גלויות עשויות להפכו לנקודת מוקד של סערות, שאהה והתהלקחיות מוכנות.

מצבו הכללי של היהודי המזרחי במדינת ישראל תולד ומשפך במחיריות, אך מעמדו המוסרי והחברתי הוא ירוה. תשע האצבעות של שתי הידים האשכנזיות עורות ומסייעות לו מכל הצדדים, אך בו בזמן נעה אוטומאטית אצבעו העשירית של היהודי האשכנזי ומטביעה במצחו של המזרחי את תו התויתות. כשלונו של המזרחי אינו רק בפניגורו מבהיגה הזמן, אלא במשהו הנרוע אף מזה. ענין זה של ישאב ארץ ישראל היה מפעלה הטבעי של היהדות המזרחית. בארץ ישראל התורכית היו אפשרויות טובות של הסתגות והיאחזות, למן כיבוש הארץ בידי התורכים ועד התקופה המורדנית. ליהדות המזרחית צפה כאן סיכוי גדול, אך הוא לא נוצל. יהודי פלכים רוסיים רחוקים תרמו לבנין הארץ יותר מיהודי בגרד. יהודי אלג'יר, בה פיתחה צרפת הקלאות סוב-טרופית פורחת, אינן להם כל חלק בהקלאות העברית בארץ. העובדה שיהודי אשכנז, אשר להם ציפוי בארץ כל הקשיים של התקלאמות בנוף זה, הם שבנו את הארץ ולא יתודי המזרח — היא תעודה היסטורית משכנעת לשהיית היהודיות של האחרונים. יהודי אשכנז נתנו ליהודי המזרח ארץ במתנה, אך על מגש הכסף בו הוגשה המתנה הונה גם כתיב הנחתות, כבו לזיה בלתי-נמנע. לא אנו הגשנו ליהודי המזרחי את כתבהשלוון הזה, אלא ההיסטוריה. אולם הכתיב חקוק על קלף אשכנזי. כל עין רואה את הקלף ורק עינים עמקניות מעטות רואות את ההיסטוריה. יתר על כן: יותר נח ויותר נעים ליהודי מזרחי לשפוט על פי הקלף מאשר על פי הכתוב עילי. התוצאה היא שחור כדי עבודת ההצלה שלנו בשביל יהדות המזרח, ועקב הצלה זו אנו מעוררים ים של שונאה. ריקוד חשדים שבצרוף הכלתי-היסטורי, הצלה-השפלה, הטבע בקיבוץ הגלויות, רודף אחרינו המדי, ועוד זאת: אנו הגשנו ליהדות המזרח את כל מנת ההשפלה האפשרית, למרות מאמצים על-אנושיים למנע בהשפלה, אך הבאנו לה רק חלק קטן מן ההצלה הנכספת, כי חולשתה היא גידול ממאיר שקשה לעקר.

לה כי הוא גדול ממנה לאין שיעור. האשכנזים הדקו את רגלי הספרדים בהילול ובדרום גרמניה, ואפילו במצודתם הנודולה אנגליה, הראה להם אשכנז כי הוא עולה עליהם. לספרדים היה סיכוי טוב ליצור ציביליזציה על אדמת אמריקה, והם היו הראשונים שתקעו בה יחד. אך לא ציביליזציה ספרדית קמה בארצות אמריקה השונות, אלא דווקא אשכנזית. ועל הכל: לספרד היו סיכויים טובים ליצור ישוב גדול ובעל-כוחות מדיניות בארץ ישראל, במאה ה-16, ויוסף הנשיא אף קיבל צ'ארטר מהשולטן על אזור טבריה. אך חוסר ההתמדה של הספרדים נתגלה גם כאן ולא הם תקימו את מדינת ישראל אלא האשכנזים. הוד כדי התפוררותו והתרחבותו של אשכנז הדרון האשכנזים אל אזורים גאוגרפיים ספרדיים ואישיכנו אותם, והספרדים ראו בהחליף זה מעין כיבוש אשכנזי של שטחים אשר היו "שייכים" לספרד מדורי דורות. יתר על כן: הספרדים ראו בארץ ישראל את מצודתם החשובה האחרונה בעולם היהודי ומש"התפרצו" אליה האשכנזים עורר הדבר בקרבם תגובה מעורבות, ואף עוינות. על רקע זה נזכר כותב הטורים במקרה שארע לו לפני 33 שנים, בירושלים, במערכת "דואר היום". צמח זה נערך קודם על ידי אחמור בן אבי, שהיה מקורב לספרדים ונאמן עליהם. אחריו כן עברה עריכתו לידי ז'בוטינסקי ועקב זה עכדתו שם כתצי שנה. בתוצר המערכת נמצא מוסד ספרדי, ועד עזת הספרדים בירושלים. מוכיירי מד. גאון, יהודי באלקאני, שחיבר לכסיקון היסטורי על יהודים ספרדים שתמלו תרומה לבנין הארץ, היה נכנס מדי פעם למערכת והיה בה כן בית. יום אחד, משלא נלפסה משום-מה הודעה שמטר מד. גאון, התפרק האיש למערכת ובקול שהיה ממש רווי דמעות אמר, או יותר נכון צעק: "חשבתו כי יש לנו עתון ועכשיו אין לנו גם זה?". גאון התכוון לומר כי בנימי עריכתו של איחור בן אבי" נשתדף דואר היום למלכות ספרד, אולם משעברה העריכה לז'בוטינסקי נכבש העתון על ידי אשכנז... אז לא הבינותי את משמעות התקריה ההיא, אולם עכשיו היא מובנת לי יפה. ז'בוטינסקי היה יריד מופלג של הספרדים והשמיע באוזניהם מתמאות שקשה לסלוח. ספרדים תפסו מקום בולט בתנועה הרביוזיניסטית בארץ ובעולם, אך למרות זאת ראה מד. גאון בהעברת העריכה של "דואר היום" לידי ז'בוטינסקי כיבוש צבאי אשכנזי ששלל מספרד טריטוריה יקרה...

ההצלחות והיתרונות של אשכנז הן ממש בלתי נסלחות בעיני

עם היטלר ועם אייכמן, ואף מביעות צער על שעבודתם של שני אלה לא הימה די יקלחת. "חבל שהיטלר לא גמר עם כולכם", או "חבל שאייכמן לא עבד שעות נוספות" הן קללות השגורות כפי הספרדו-מורחיים ומושמצות במקומות עבודה, במשרדים ואף בבתי ספר. על רקע זה היו כמה שעורריות ומקרה אחד של פיטורים מיריים במוסד ציבורי גדול בתל-אביב. קללות ספרדו-מורחיות אלה הן קנה-המידה המדויק ביותר לקביעת טיב השגאה הספרדו-מורחית אל האשכנזים ולמציאא ההבדל בין שגאה זו ובין השגאה האשכנזית המקבילה. הגידוף האשכנזי המקובל כלפי הספרדים "פרעק פארד" מביע זלזול אישי, יהודי פנימי, העומד בשורה אחת עם שאר הגידופים מסוג כנון "ליטוראק חוזיר", פוילישע דריפקע", "גאלציציאנער גנב". הגידוף הספרדו-מורחז הוא מסוג אחר לגמרי. הוא מהות משאלה, אפילו תפילה, אל כוחות דמוניים ולשנויים חיצוניים שיפגעו באשכנז ויעשו גם אותו לבעל מום¹ הקללה הספרדו-מורחית היא התיצבות גלויה לצדו של היטלר והשתתפות פעילה יחד עמו — באזור הרצון הפנטזיה — ברצח יהדות אשכנז² היחס של העמים הספרדו-מורחיים אל אשכנז נמצא במישור התגובות הפסיכולוגיות של גמדים שהובאו בקונטרפונטציה הזדקה עם ענקי מצויות כאן תגובות התומחות הן לחיוב והן לשלילה, ואף מצויה כאן קפיצתיות מקוטב אל קוטב.

1

הצוה ביותר מכל השגאות הספרדו-מורחיות אל אשכנז היא השגאה הספרדית. כלומר זו המפעפת בלבם של אלה הרואים עצמם ממשכיכים ישירים של הנאציזטולוגים היהודי-ספרדי שהגניע לשיאו ב"הגור הזה" על אדמת ספרד. נדמה כי השגאות לאשכנז מצד העמים היהודיים האחרים הן פרי שהתשיל מורציה של השגאה הספרדית. כמעט ברור כי בניגוד לאשכנזים לא האמינו הספרדים מעולם בקיומו של עם יהודי אחד אלא דווקא בקיומו של הבר-עמים יהודי, ובחבר-עמים זה תבעו לעצמם הספרדים את המקום של העם האישון במעלה. אמונה זו של הספרדים הייתה כפי הנראה צמור החווד של בטחונם העצמי, ומשנהגסרה על ידי הצלחת האשכנזים החיש הדבר את הרס תרבותם ואת הריבן אישיותם. במשך מאתיים השנים האחרונות הלך אשכנז אחרי ספרד כצל ותוכיה

היתה הטרגדיה כה גדולה. הצרה הנוראה היא כי הספרדים הם חוטבי עצים ושואבי מים במצב אשר בו לא הם הינם המקופחים כי אם אנחנו. הוד כרי מפעל ההצלה של ספרד, הוד כרי מבצע הגאולה והפדות של קיבוץ גלזיות, לקחנו אהנו האשכנזים, כממנוים על מבצע זה, את הגבורה הגדולה, את ספרד ההיסטורית, והפכנו אותה לזוטפת הרצפתה ולמקפה בתי השימוש של אשכנזי-השפלה זו היא כמוהו לצורך ההצלה וחלק מן ההצלה. אך אולי ההשפלה היא כה גדולה עד שהיא סתמת את הגולל על ההצלה? שוב אנו מהמגלגלים אל המערכולה הנוראה, אל פונדק ריקודי-השדים, אל האומי-הסגירות המביעותים הפרברטיים — השפלה-הצלה. יתר על כן. אולי יש כאן גילוי יותר פרברטי? בהש"פ לנו כמה את ספרד אנו מעמיקים את המום שבה, וכרי לפצותה על כך אנו עושים את עצמנו לבצלי מום על ידי כך שאנו מוותרים על היישי ועל עברנו ההיסטורי. ובכך, הטלת מום בעצמנו המורה הטלת מום בשותף לקיבוץ גלזיות; ריקוד פרברטי בתוך מים עכורים ומשונים צפורים שאין בהם מאומה מן הבהירות והצלילות המציניים מדיניות קונסטרקטיבית, ויש בהם שלל סימנים המצידים על קסטרוופה ממשמשת וכתא.

ה

הקו של הזדהות עם המוניג'ים הוד, הטבוע בשונאת ספרד אל אשכנז, אינו אופייני לשכבות המוכרות בלבד אלא עובר כחוט השני בכל השכבות של הציבור הספרדי-מזרחי. שונאה זו מצאה לעצמו סיפוק ונחמה בשואה, אך היא לא התחילה בשואה. היא מהווה המשך ישיר לרגשי השונאה של הספרדים אל האשכנזים שהתלקחו במיפגש של שני העמים, בסוף המאה ה-17 וכעשרות השנים הבאות. נראה כי כבר אז נתגבשה בקרב גבאי ספרד המסקנה כי לא יוכלו לאשכנזי וכי רק אסון חיצוני שיפגע באשכנזי, מסוג גזרות ח"ת — ת"ש, עשוי להחזיר לספרד את העליונות בהער העמים היהודי. מסקנה זו מסבירה את הקלות שבה אהזו גבאי ספרד בהלשנות, דיכטוריות, וצורות אחרות של הסתייעות בגורמים זרים. עדות מאלפת על הלך רוח זה בקרב גבאי ספרד בתקופת המודרנית ועל האופטימיות המשמחה שעוררה בכנופיה זו השואה אנו

ספרדי קנאי, הרואה בהן חוצפה בלתי נסבלת. כאן הוא מקור השונאה הספרדית האיזומה אל אשכנזי. בהצלחות אשכנזי רואה הספרדי הקנאי תופעה המערערת את בטחוני העצמי ומעמידה בסימן שאלה את השקפתו ההיסטורית. אשכנזי הוא בעיניו שטן הטורף את ספרד. שונה לגמרי היא גישתו של אשכנזי. הספרדי אינו מערער את בטחוניו, אלא להיפך, מוסיף לו גאון. בעיני האשכנזי הספרדי הוא יהודי נהומי-דרמה ממנה נוטה לעצמומאות, ואינו ראוי אלא למעמד נמור וכינוני. גישתו של האשכנזי אל הספרדי היא כולה פרסונלית ולקואלית ואין בה מיסוד הסיכום והתמצית של היחסים ההיסטוריים בין שני העמים.

התרפסות הספרדים בפני אשכנזים היא מחרידה, אך לעומת זאת מעטים הם המקרים בהם מגלה ספרדי — בחוד ספרדי אינטליגנטי — יחס של דרך ארץ בפני אשכנזי והישגיו. שמעתי רק על מקרה אחד של מלומד ספרדי העוסק בהיסטוריה אשכנזית. זהו תופעה יוצאת דופן. לעומת זאת השקיעו מאות ואלפי חוקרים ולומדים של אשכנזי עמל אין קץ בשדה החכמה והשירה הספרדית. בשיתות עם ספרדים משכילים נמלקתי תמיד ברחם של זלזול קיצוני ולמרות וההיסטוריה של אשכנזי היידיש היא כמוהו "זארגון". האשכנזים אינם יודעים לכתוב, וכתיבתם היא מסורבלת ולא מובנת, והם בניגוד גמור לסגנון הכתיב של הקלסיקנים הספרדיים. משיחותי עם משכילים ספרדיים נתברר לי כי לדעתם כל מה שנמצא בכלי הרחוקים של אשכנזי הוא פרי רוחה של האנוחה הספרדית, ואילו אשכנזי עצמו לא יצר כמעט שום דבר מקורי. נדמה לי כי את הצלחתו של אשכנזי מחוסים הספרדים בראש וראשונה ליכולת שגילה בשטח הלחיחה ואף הגניבה (חבר כנסת ספרדי צעק אלי בעם: הלאשן היה תמיד ספרדי?) ממקורות זרים. לדעת הספרדים ביצע אשכנזי שתי גניבות גדולות: מספרד גנב את ערכי היהדות ומהרמגנים את חכמה הארנו, ואחר שעלה בידי למוג את שתי הגניבות הללו עלה לגדולה, ובכך, יכולתו במינוג... גניבות היא שעמדה לנו והיא שיצרה את הענק האשכנזי... בדיעה זו מחזיקים לא כורים ולמי ארצות אלא ספרדים משכילים ולסקני ציבור.

המצב השורר במדינת ישראל היה עשוי להרחיח ספרדי קנאי כמדי. גאון הרבה יותר מהמקרה שגם להתפרצותו במערכת "דואר היום" לפני 33 שנים. לברי הספרדים על היותם חוטבי עצים ושואבי מים במדינה הם נכונים בהחלט. אילו היה בהם קיפוח כי או לא

אם יקומו שני חוקרים ויטילו על עצמם משימות מקבילות: האחד יצא לאסוף את כל החומר המכבא את תנובת יהדות אשכנז על גירוש ספרד בשנת 1492 והשני יצא לאסוף את תנובת היהדות הספרדית-מזרחית על אסון יהדות אשכנז בשואה — יהיו התוצאות מדהימות. החוקר הראשון יאסוף שפע של דברי פיוט וספרות מעולים המשתפתים בצערה של ספרד ובאמתחתו של השני יהיו קללות, נגזר, חבל שאייכמן לא גמר עם כולכם" המשקפים את ההדהות עם הישגיו, או לכל היותר את השמחה על ההדמנות להיבנות מהרובן אשכנז, כפי ששמחה זו מתבטאת בדבריו של העו"ד קאסטרן.

המראה של דם אשכנזי הוא מראה גורם-נתח לגבאי ספרד. בואה יורכה כל אדם הקורא את עתונתיהם ומאמריהם. בהדגשת עונג מיוחדת הם מזכירים את פרעות ואדי-סאליב ואת דוד בן הרוש, מצינים כי שם נשפך דם וכי חוזרים אל נושא זה ומלקקים ממש את האצבעות. הגבאים שוב ושוב הם חוזרים אל נושא זה ומלקקים ממש את האצבעות. הגבאים השפלים הללו, המרובצים ליד שולחנו של אשכנז ומתחילים לפירור מסעודות, הם בעת ובעונה אחת מלאי רגשי חימה רצחניים. הם רואים את עצמם, בלבם, כעומדים במלחמה עם אשכנז ואת התפסותם הם מצורקים כהכרח מלהמתי שלא יגונה. הרגשתם החזרתית מלידה בהם את התעוררה אל הפרוע בן הרוש, על שהעז, על שהתהיב עוה, על שערך פרעות באשכנזים, על שעשה מעשה אשר גבאי ספרד האחרים דוחים אותו למזלע הרבה יותר רחוק.

שום מוסד ספרדי ושום אישיות ספרדית השוהת לא יצאו לגנות ולהקיע את המאורע המזועזע של פרעות ואדי-סאליב. היתה שתקיה כהודאה והיתה הודהות עם רגשות הפרעים. ימים מעטים אחרי הפריעות בקיץ 1959, נתקיימה במזרחון עולי בבל ברמת גן הרצאה של מר אליעזר ליבנה, תשובתי בלבי כי בהרצאה תבוא תנובה של האנטיסמיציזם הכבלית על הפריעות, ונסעתי לרמת גן. היישוב ראש התעכב על המאורעות, הדגיש כי הערב אינו מוקדש לדיון עליהם, אך יחד עם זאת ציין כי הוא משיכנע שהקהל הנוכח מסתייג מהשיטות שנושטו בואדי סאליב אך מודה עם הרגשות שהתלקטו באותה שפונה. ברוח זו דיברו שאר הנואמים בוועידה שהתפתחה אחרי ההצאה. בקשתו את רשות הדובר ואמרתי כי אילו הפגינו אנשי ואדי סאליב נגר המשרטה או העירייה, כדי לתת ביטוי למלררותם, לא היה איש בא אליהם בטענות. אך אנשי השוכנה

מוציאים בבטאון האידיאולוגי המרכזי של מנהיגי ספרד, "שבת זום", חוב ד', במאמרו של ח"כ יעקב נציני, איש מפא"י. במאמר זה שנכתב בתשובה למאמרי בחברת ג' של כתב-העת אומר י. נציני: "יהדות ספרד על חכמה, רבניה ואישיה הדגולים לא רק בימי חור הזהב בספרד אלא גם הרבה שנים אחרי כן, רצחה לשמור על המעמד המוכבד שלה בקרב היהדות. לא קל לה להשלים עם העובדה שהתנועה על האומה צברה לדי שבת יהודי אשכנז. רגש תגאוף, אפוא, של היהדות הספרדית נפגע לא מעט כאשר היא רואה את עצמה מתחזק למעגל של מנהיגות האומה והלק מאנה אינו יושב כותל המזרחי של האומה, אלא בפרכיה. היא לא רוצה להיות בבחינת עשיר יורד.

לכבוד סיפורו של העו"ד קאסטרן ז"ל, מנהיגה הגדול של יהודי מצרים שאמר כך: "בעירייה אחת במזרח אירופה היה רופא, שנסע למערב אירופה להשתלם. הוא שהה בחוץ לארץ כמתחצית השנה. חזר כדי העדרי, פרצה בעירייה וסביבתה מגפה והפילה חללים הרבה. משחזר הרופא לעיר מולדתו נכנס לבית הכנסת, כדי לראות מי יושב כעת כותל המזרחי במקומם של המוכובדים שהלכו לעולמם. מה ראו עיניו? במקום הנגדרים יושבים אחרים. שום מקום לא נשאר ריק". אסון גדול קרה לאומה — המשיר העו"ד קאסטרן — שבטים שלמים שישבו ככותל המזרחי של האומה הושמדו, נעלמו ואינם. הגיע הזמן שחלק מהמקומות הללו שנתפנו יתפשו אותם היהודים הספרדים". עד כאן הציטוט של י. נציני מדבריי קסטרי. עתה ממשיר נציני ואומר: "

"משל זה הולמל בסוף מלחמת העולם השנייה. הוא חכה גלים בקרב היהדות הספרדית. ואם נוסף לה זה כי עד השנים האחרונות עיקר העלייה לארץ בא מארצות המזרח התכונן, יובן מדוע פעמו המקוות לת-פוש עוד מקום מוכבד בהנהגת האומה". עד כאן דברי נציני.

עד מלחמת העולם השנייה נכתבו בספרות יהודי אשכנז יצירות על גרוש יהודי ספרד, חוד הודהות צמוקה עם עצרם של המעונים והנדרפנים. אולם תנובתה של ספרד על אסון אשכנז היחה שונה לגמרי. גבאי ספרד עליו ושמחו למראה אסון אשכנז, עשן המשרפות עוד לא פסק להתאבד אל על וכבר עשו את חשבון התועלה שהצמח להם מהטרנדגריה המחרדית. שמתחם היתה מסוג השמחה של הפלישתים בהיודות להם דבר מותם של שואל ויונתן.

עם גבאי ספרד, עם המשפילים והעשירים של העמים הספרדי-מזרחיים, על שהזניחו את המזונות. לא, דיאלקטיקה זו משמשת לו למטרה אחת בלבד: לנגח את אשכנזי. עבאס שוכח לגמרי כי במלחמת העולם השנייה אבדו לעם האשכנזי 9 מיליון איש, 6 מיליון נרצחו היטלר ו-3 מיליון שבויי רוסיה הסובייטית וכי אחרי אסון גורא זה יש לנו רשות גמורה לספול רק בפצעים שלנו, ואם עשינו כה רבות בשביל העמים הספרדי-מזרחיים הרי זה מעשה יחיד במינו. שינקול זה אינו מענין את עבאס כמלוא נימה. הוא רואה רק את הפצע הספרדי והוא תובע מאשכנז שיראה רק אותו.

בהזכרת א' של "שבט ועם", משנת תשי"ד פרסם עבאס מאמר שהפך לכנין דגל לגבאי ספרד במלחמתם נגד "האפליה" האשכנזית. בהשתמשו במספרים סטטיסטיים המציגים את העובדה הידועה לכל, את מינוט הספרדי-מזרחיים בשלבים הגבוהים של המנגנונים השונים, טוען עבאס כי עובדה זו היא כל כולה פרי האפליה. במאמרו זה מביא עבאס גם סטטיסטיקה של נישואים המראה את המספר הקטן של נישואי אשכנזים עם לא-אשכנזים, בעיקר לא-אשכנזים מיוצאי ארצות אסיה ואפריקה. גם תופעה זו היא אחד מסעיפי האשמה שעבאס מונה אותם בכתיב נאיבם שלו נגד אשכנזי. זכותו של כל אדם להבחין לעצמו בן זוג הוא אחת החרויות האנושיות הקדושות ביותר. אולם אם נערך ונערה אשכנזיים או הוריהם משתמשים בזכות זו כדי להבחין בן זוג אשכנזי דווקא הרי רואה בזה עבאס קיפוח הנגרם לעמים הספרדי-מזרחיים... בהוצפה בלתי נשמעת זו של עבאס אין להאשים רק אותו של האשכנזים אחרם בא כמנצי. אשכנזים אלה היו צריכים לגלות לעצמם את עובדת הנתיחות ההיסטורית של העמים הספרדי-מזרחיים לעומת אשכנזי. אך במקום לומר לו את האמת הזאת ולהודיש כמה ארוכה היא הקופה-הרדיופוי שעמלים אלה זקוקים לה, פיטמו האשכנזים את עבאס במתודות-ביחירות אופטימיים המבטיחים כי הישועה תבוא במשך חצי דור. נראה כי עבאס חסיל ספקות באופטימיות הזאת ומרוב כאבו הניע לתפיסה המתעלמת מן המציאות ומציגה תביעות אבסורדיות. במאמר האמור של עבאס, שנכתב בשנת תשי"ד, כבר ניכרת הנימה האימפרטיבית-מאיימת האופטימית כל כך להעמולה גבאי ומסיתי ספרד בימינו אלה. עבאס אמר: "מכרי למנוע החליך המור זה נחוצה מדיניות מכוונת".

הכו סתם אשכנזים על היוותם אשכנזים וניפצו משמות בתוניות אשכנזיות, ואין לה שם אחר אלא פרעות. דברי אלה שוסעו בצעקות ובקריאות כגון: "אבל הם מדכאים אותם!" (כלומר שהאשכנזים בכללותם הם המרי-כאים את אנשי ואדי סאלים). ורק בגלגולו יד תקיפה הצליח היישוב ראש להפסיק את הקריאות ולהחזיר את הסדר על כנו. באותם הימים נכתב בעברונות על עולי רומניה, המבקשים כי ירשו להם לצאת את ארצם ויהי מה ולקחת עמיהם מקצת ממטלטליהם. בחזרי מהאספה הדרתית בלבד כי אם הענינים במדינת ישראל ימשיכו להתנהל כפי שהתנהלו עד ואדי סאלים הרי עולל לבוא יום שבו יבקשו גם האשכנזים במדינה לצאתה, וכל דרישתם אל עולי ככל תהיה שיתנו להם היתר יציאה ורשות לקחת קצת תפצים.

1

אברהם עבאס היה ללא ספק המעולה שבין המנהיגים העזרתיים. קשה להשלים עם העובדה כי לא זו בלבד שהשתדך אל הנופחה אל הצינונות והישוב בצינונות הקיבוץ המאוחד וראה מקרוב את העבודה הסוציאלית הנפלאה הנעשית על ידי אשכנזי בקרב העמים הספרדי-מזרחיים ומגיעה לשיאה בקיבוץ. ניתן היה אפוא לקוות כי באברהם עבאס יקום יריד ומערך לאשכנזי אך התוצאות היו אחרות לגמרי. במהלך ההדסים שבין אשכנזי וספרד ראה עבאס בראש וראשונה לא את הסייע האשכנזי העצום ואת הקרבתה המדוללים שאשכנזי מקריבים, תוך כדי שותפות בלתי-גורמלית זו, אלא את חזוניה האובייקטיבית המתגלמת בקונפונטציה בין העמים הספרדי-מזרחיים המוכים, הפצועים והננסיים לבין אשכנזי האדיר והשופע בריאות. זועה אובייקטיבית זו, אשר לא אנו גרמנו לה — יש לנו אליבי מצוין — הלביש עבאס בלבוש של עוול סובייקטיבי אשר אשכנזי גורם אותו כביכול לעמים הספרדי-מזרחיים על ידי שאינו מרפא מיד את פציעיהם... מרדנו של עבאס פורצת זעקה חשבר והמתאה של נציגוליים המושפל מבחינה לאומית ונחור מבחינה סוציאלית, בדיאלקטיקה הסוציאליסטית אשר עבאס רכש אותה לעצמו במסגרת הקיבוץ והנועת העבודה הוא אינו משתמש לשם עשיית חשבון

של גיימס בולדווין, הסופר הכושי המפורסם בארצות הברית, החי בשני עולמות ואינו מוצא סיפוק באף אחד מהם. בולדווין צמד לעולם האיטלקיטאלי האנגלו-סבסי, שבלשונו הוא כותב ואליו הוא פונה. אך עולם זה שגוא עליי בגלל היסוס המזלזל בכושים. בפונדק של פשוטי עם כושיים מוצא גיימס בולדווין נוחם לרגשותיו הפצועים, אולם סביבה זו אינה יכולה לפרנס את רעבונו האינטלקטואלי.

מקומו הנכון של אנדרה שוראקי במדינת ישראל היא קהדרת אוניברסיטאות, מכון לתפארת ספרה, תבא לגולל תפארת זו בפני העליית האשכנזית. בשבתו על כסא זה היה שוראקי הופך לחלק בלתי נפרד מן החבר הנודל של מדינת אשכנז העוסקים בתכמת ספרד. אולם הנימה הפוליטית בשוראקי היא עזה מכדי שיהיה איש קהדרה. הוא מתייצב בראש הגדולים המוכים של ספרד ותובע מאשכנז שיתבוש את פצעיהם, אולם הביעה זו מהולה שגאה זמנית אל אשכנז על ספרה. בכך שאסור היה לו לזכות, כלומר בעליונות כה עצומה על ספרה שוראקי שולח אל אשכנז תהנון ותקע בו בעת וכעונה אחת פגיון הנוקם את חרפת ההתנון בכל זכריו הרבים של שוראקי שנודלמן לי לקראם לא מצאתי מלת שבת אחת על אשכנז. לכל היומר הוא מצייץ לטובה את המדינה. אולם בשביל אשכנז אינה שמורה בשבילי אף מלה טובה אחת. רק רעות. ב"ראיון השבוע" במערב"ז מיום 18/11/60 לא נוגע שוראקי בפרעות ואדי סאליב ואומר: — "ואדי סאליב... לא היתה הפתעה בשבילי. אני ראיני שזה יבא. — אמנם אי-אפשר היה לדעת אופה — אבל ההתפרצות הצרתית הזאת, שנה לפני הבחירות — היתה מוכרחה לקרות, היו כל הסימפטומים הדרושים לכך".

ובכן, "מוניע" לנו שייצרכו בנו פרעות. זוהי החרטה של ראשיות היציבה ביותר בהרות הספרדית. שוראקי המדינאי והסוציולוג מייטיב לדעת מכולם מה עצומה היא העזרה שהושטנו לספרד ומה עצום מים הם הויזורים האלאיים שיותר אשכנז בקשר לעזרה זו. אולם שום סיוע אינו יכול לשכך את הזעם הספרדי הלוהט בשוראקי והנובע בסופו של דבר מן העובדה שספרד עומדת על הכרכים בפני אשכנז ומתחננת לעזרה, ולא להפוך. לדעת שוראקי קיבלנו את עצמנו — כך הוא מפרש את קיבוץ גלילות — המחייבות-שבטעבודת-פרך לטחום במשך זמן קצר את המבדלים ולהגשים את המיווג. ואם אין אנו משלילים מכסה זו של עבודת-פרך עלינו להעניש בפרעות. גישה זו

כונת עבאס היא לחיסול הפער, אחרי כן ממשיך עבאס ואומר: "ואם לא נעשה זאת בהקדם יתמוטטו יסודות תשיוויין, ותגבר התרעומת ומי יודע לאן נגיע..."

הנקודות הן נקודות איום. כלומר, אם לא נמלא את כל התחביות אשר נוסחו על ידי עבאס הרי אני לנו דמנו בראשנו!

עבאס היה איש השכבות העממיות של העמים הספרדו-מוזרזים, ודתיותו חיוקה עוד יותר את קשריו עם ההמונים שבשמש דיבר. מעולם לא ניתק את עצמו מהם והמיד ישב בתוכם. בוח היה יוצא דופן בקהל גבאי ספרד שברובם המכריע צריקו מהמונחים והשאירו אותם לנפשם. האיש מת בטרם עת ויחמן מאד כי אילו האריך ימים היה בין מקימי תנועה "עדתית" כלומר ספרדו-מוזרזית לאומית, מטוגה של תנועת "אחוז", תנועה שאינה נבדלת במאומה מהאחוזות במחתה-הסתמה שלה אלא רק בוח שמנהיגה. א. עבאס, היה עולה בשיעור קומתו על כל הנוציוניסטים הספרדו-מוזרזים שקמו עד כה.

1

אדם שונה לגמרי מרא. עבאס הוא פרופ. אנדרה שוראקי, נוצר של שולח רבנים ספרדו-מוזרזים, איש אשכולות שימיו עברו עליו לא בין פשוטי העם הספרדו-מוזרזים אלא בין כחלי אוניברסיטאות ואולפני-לימוד גבוהים. שוראקי נתפרסם במדינת ישראל כיועץ למיווג גלילות של בן גוריון, כעוזר של ב.ג. שונתכסד צמו והפך לו לבר-פלוגתא. בדפים הבאים של ספר זה עוד ידובר באדם מוכשר וערמומי זה. כיועץ המתרגמן של בעל הדיבור המפצץ, לפי שעה נעמתי על נקודה אחת באישיותו של שוראקי, נקודת השגאה הדמונית אל אשכנז המפצעת בני קרוב לודאי כי שוראקי הוא אחד מנקודות-המוקד של הטרגדיה הספרדית ושל ריקוד-השדים שבתוכי אשכנז-ספרד. אילו חי שוראקי בימי הרמב"ם הרי יחכו ששמנו היה משתור בשרשרת הגדולים המייצגים בפנינו את תפארת ספרד. אולם שוראקי חי במאה העשרים ועל כן נפל בגורלו התפקיד המר של שליח דלי-דעת ספרדו-מוזרזים העומד בפתחו של אשכנז ותובע סיוע למסכנים. מצבו של שוראקי יש בו דמיון למצב

בתנאים. במשך הזמן צמחה ממתחשבי תימן השכונה הגדולה שעריים, שבנה להמון שכס אחד עם בני רחובות בכל המלחמה נגר אויבים חיזוניים מאז ועד היום. אולם שימתף מרחיק-לכת זה במלחמה ובבניה כמעט ולא תקהה במאומה את החוד של שתי ההגשות ההתנגדות של אכרי רחובות להבאת לים מתנימן לפני 52 שנה: הרגשת ההתנגדות של אכרי רחובות להבאת החימונים והתמלומותם על שנכפתה עליהם השתתפות עם החימונים; והתעם החימוני על קבלת הפנים המדהימה והמזועזעת לבנים השבים לגבולם. הסתכלות בדברים אלה מתוך קנה-מידה מוסרי עשירה לחוליה שפך של מליצות אשר לא יועילו להבהרת הענין שספר זה עוסק בו. יש לראות את הדברים הללו מנקודת ראות היסטורית המוכיחה שהינם גילויים טבעיים של המלחמה המרה והתחרות העזה בין העמים היהודיים הנמשכת מימי האבות. דבריו של פרופ. שוראקי על יהודי ארופה שלא הקימו מתוכם עד המאה ה-17 אישיות היסטורית ממדרגה ראשונה, הוגדרו ברוב הבטאוים האשכנזיים כ"גזענות". אין טעות גדולה ומסוכנת מזה. פרופ. שוראקי אינו גועז. חס ושלום. הוא נציגויליסט כפרי קנאי, החודר רגשי אמונת-עליונות שהיתה אופיינית לשכטים היהודיים בימי אברהם אבינו. התנגדות אכרי רחובות להתישבות החימונים במחיצתם לפני 52 שנה, היתה ביטוי של נציגויליסט אשכנזי. המהומות הפרעות שערכו חימוני שעריים בהגיגת היוכל לעליה לפני שנתיים, היו ביטוי לנציגויליסט תימני, וכו'.

כונתי לומר כי הנציגויליסט האשכנזי לא קיבל את השיחוק עם הספרדו-מזרחיים מרצון, אלא ראה בו מעשה של אונס, וכל צורות השיחוק עוד לא סילקו הרגשת אונס זו. בקשר לענין זה כדאי להחזיק על דבריו של הסופר החימוני מרדכי טביב, במאמרו בדי-שבועון "מן היסוד" בגליון מיום 25.10.62 במאמר זה מוגלגל הסופר שורה ארוכה של האשמות-אפיליה, שהן בעיני אשכנזי מנוחמות ומצויות מז האצבע, ושביניהן מופיעה גם הטענה על משה סמילנסקי, הסופר והעסקן אישי רחובות, על שגוננע לחאר בטיפוריו טיפוסים מיוחדים תימני, אנשי שעריים, שעכדו בכרמיו ובפרדסיו. טענה זו כשלעצמה היא מצחיקה. סופר רשאי לבחור את טיפוסיו כראות עיניו ואינו חייב להחזיק דין התשובה לשום אדם על השיקול לפניו הוא כורך לעצמו את גבוריו. אך מבחינה פוליטית ופסיכולוגית יש ענין רב בעובדה זו המסעירה את טביב. חימונותו של סמילנסקי לחאר את החימונים מוכיחה כי

המהות בסיס לכל פעולותיו ותכסיסיו של שוראקי. גרמה להתרפת התיחסים בינו ובין אלה שביקשו את עצותיו. חוד כרי כך הבליש שוראקי יותר ויותר את הנאציזם והספרדי הקנאי השמיע את הכרזתו שעשתה לה כנפים: "מאז אברהם אבינו ועד המאה ה-17 אי אפשר לנקוט בשם יהודי אחד מייצאי אירופה אשר עשה דבר שנשאר תקוף בהיסטוריה לדורות הבאים". (במפורסם ח' 18, דצמבר 1962, ע' 13). שגועז-הגדרות הספרדי, המלווה ככרוזוג נאמן את רגש-התחמתו, מודקף כאן במלוא קומתו. רש"י, למשל, (אם נרצה להזכיר את שמו של יהודי אירופי אחד) הוא כקליפת השום בעיני שוראקי. אם כך הוא הדבר, למה מתרועע שוראקי דוקא ביניה, יהודי אשכנזי, ולמה הוא מתחנן בפנינו? האם באמת ראויים האשכנזים העלובים שיועץ ספרדי כה מפואר כשוראקי יאיר להם את דרכם?

ח

השנאה הספרדית אל אשכנזי, אשר לא הסתפק בשום פיצוי באשר היא נובעת מקנאה בהיסטוריה האשכנזית המגוידת את הספרדית, עשויה לגרום להתלקחות המרה בין שני העמים. אולם אין זו השנאה היהודית. ישנה עוד איבה גדולה אחת, התבויה לפי שעה מתחמת לשטת. זוהי האיבה האשכנזית. לא כרי לייצור מרכי ספרדי, אולי שני בתשיבותו אהרי ספרד, השקיעו האשכנזים שמונים שנות עבודה בארץ ישראל. בוונתם היתה לבנות בארץ ישראל לא מדינה יהודית אלא מדינה אשכנזית, ואם לא הקפידו על השם הרי עשו כן משום שלא החשיבו את שאר היהודים. רוב האשכנזים לא ראו מעולם בספרדו-מזרחיים שותפים רציניים. הם היו מוכנים לשאתם רק כגורם פריפריאלי נחות וחסר-ערך מעצם טבעו. השיחוק עם הספרדו-מזרחיים לא נבע מרצונם ההפשי של האשכנזים אלא נכפה עליהם על ידי האינטליגנציה האשכנזית. השליטה, שהפעילה לצורך זה סימבוליזמים דתיים וגורמים ארגוניים. בהכנסת האלמנט הספרדו-מזרחי ראו החימוני האשכנזים צעד של אונס, שנובעו לו אולם המשיכו להתנגד לו בלבם. כאשר הובאו ראשוני העיר לים החימונים לרחובות לפני 52 שנה, הביעו כל אברי רחובות מורת רוח על בואם ורק אחד עמד ליימנים והקצה להם שטח קרקע להקמת

אינם יוצרים מיוזג. אולם שיתוף תרבותי כזה חסר בהי' אשכנזי-ספרדי.

בהקשר זה אביא השתלשלות אישית שיש לה חשיבות כהדגמה. במשך שלושים שנה הייתי חברו הטוב של דוד סיטון, אחד העסקנים הספרדיים המרכזיים, אחד מראשי הזוג שאני ממדירו בשם "גבאי ספרדי". הקירבה בינינו נחלקמה על רקע התנועה הרביזיוניסטית. היינו חברים בקבוצות פוליטיות שונות, בשנים גרושות מתיחות, והיו תקופות שבהן לא עבר יום מבלי שנתראה ונשוחח ארוכות. בשיתוף אלה לא הונכרו אף פעם הספרדיות של סיטון והאשכנזיות שלי. צדדים אלה נראו כסרי כל השיבות. אחרי קום המדינה נסתמנה בינינו התרחקות שהלכה העמיקה, ובסופה הפך סיטון לנציגויליסט ספרדי קיצוני ואילו אני הפכתי לנציגויליסט אשכנזי. הזוטים שבינינו נותקו כמעט כליל ובסתמי כי אך ורק בגלל סיבה פוליטית זו. מסקנתי מהשתלשלות זו היא כי מעולם לא הייתה בינינו קירבה צמוקה באמת, אלא רק התקשרות לשם מלחמה באויבים הזריבים. המשותפים: האנגלים, הערבים ואנשי מפא"י. משתלפה קונינקטורה מלחמתית זו התנפצה הידידות לרטיסים, כאילו לא הייתה ועובדה זו הוכיחה כי ההתקשרות הייתה בנוטה יהסי יד-ידות בין שני שבטים יהודיים בנימי השופטים, שעשו יד אחת נגד שבט זר שהציק להם, ומשבברו על שבט זה, הפכו את ידידותם לאיבה וחורו אל שנאותיהם הקודמות.

יסוד האונט והמלאכותיות מלווה את היהטים האשכנזי-ספרדיים על אדמת ארץ ישראל כמעט מאז ראשית ההתוותו של ציבור אשכנזי פחות או יותר נכר. הזוטים בין תלמידי הגר"א שעלו לארץ ישראל בשנת 1809 ובין הספרדים נותקו וכמשך כשני דורות, עד בואם של אלעזר בן יהודה וחבריו, היו היטים בין שני הגופים כיהסי שני צמים בעלי דת אחת. בעוד שתהיתוק הזה, שהושג במידה רבה הודות להשתלולות של היהודי הדגול ר' ישראל משקלוב, מראה את כל היטים של התפעה היסטורית טבעית, הרי הגשר שגוישר ביני בן יהודה וחבריו טבע בכל היטים של מלאכותיות וחולשה. ר' ישראל משקלוב ביטא רצון היסטורי מנובש של צבור שלם, ואילו בן יהודה ביטא רצון יוצן דופן של קבוצת משכילים. יסוד האונט שביחסי אשכנזי-ספרדי על אדמת ארץ ישראל הגיע לשיאו בשנים שאחרי קום המדינה, שעה שבו גוריון פתח לרווחה את שערי הארץ בפני העמים הספרדי-ממזרחיים

קיומם בנוף של רחובות עורר בו אי-רצון, שהוא לא אהב אותם, ואולי גם חשש מהם. מי סמילנסקי שאף לחרבות אשכנזי-ערביה. אשר בה מתערה היהודי האשכנזי בנוף הערבי כנוטע, חוקר, סופר, וברבות הימים אפילו כמדינאי. נסיון זה היה חסר כל אחיזה מדינית, אבל במישור התרבותי הטהור כבר עלה בידי לנחול שורה של הצלחות גדולות, שאחת מהן היא יצירתו הספרותית של מי סמילנסקי. הדין קיום האשכנזי-ערבי במישובות ישנות רבות היה הרבה יותר אידילי מאשר הדי-קיום בין רחובות ושעריים.

המסקנה היא מוצעות. אני גירשנו את הערבים והבאנו את היהודים המורחיים. אך בו בזמן שיצרנו יסוד תרבותי לא-מבוטל לדורייים הזמוני בינינו ובין הערבים, לא יצרנו נכס מקביל המסוגל לקשר בינינו ובין היהודים הספרדי-ממזרחיים. הקשר שבינינו והיהודים הללו הוא מנגנוני מוסדתי ובסתמי. כלומר תלוי בעיקר בשותפות הכסתונות שהינה מיוסדת קונינקטורילית, אפילו הימשך מאות שנים. אכרי רחובות במקופה המנדטורית ואנשי המסיבה הערבית הקרובה היו מסוכסכים מבהינה כסתונות, אך למרות זאת נתקיימה ביניהם קרבה שהינה אולי יותר טבעית מוז שבין בני רחובות ובני שעריים דהיום, למרות השיתוף הכסתוני. בתקופה המורכבת והמנדטורית נחלקמו הרבה קשרים אישיים הדוקים בין יהודים וערבים. בין שומרים ובין שייכים. בין נכבדים לנכבדים. אישים יהודיים אף נשתלבו שילוב גמור בהיטים הערביים והפכו לחלק מהם, ידעו את מנהגי ערב, הופיעו כבוררים בסכסוכים, וכרי. הישנה אינטימיות כונו בינינו ובין הספרדי-ממזרחיים? למנגנון יש כמובן עצות אלה עצמן הן כבר חוכמה לפשיטת רגל. יש לציין כי במקסי קיימת אידיליה אשכנזי-ערבית. עובדים יחד בהרמוניה נפלאה להרס מדינת ישראל. הערבים אינם מתאגונים על קיפוח ואפליה. הם מורגשים את עצמם יותר טוב מאשר ספרדי-ממזרחיים במפלגות אשכנזיות. מצד שני קיים במדור הערבי של "קול ישראל" שיתוף פעולה הדוק ופורה בין הכוחות הממזרחיים המעולים שבקרב הספרדי-ממזרחיים ובין הסקטור התרבותי שבמיעוט הערבי במדינת ישראל. יהודים וערבים צמלים כנא בשיתוף והרמוניה בשדה התרבות והבידור הערביים. הכלל הוא כי שיתוף תרבותי אמיתי יוצר שיתוף חברתי, ללא כל דיבורים על מיוזג. ולעומת זאת כל הדיבורים על מיוזג באין רקע תרבותי משותף,

שבדוקתי אותה מכהינה הרקע ההיסטורי של העבר, היחסים על המישור המפלגתי במדינת ישראל, היחסים על רקע המצעים האישיים בין אשכנזים ללא-אשכנזים, אחרי עיני קריאה, חיפוש מקורות ושיחות עם צעירות ספרדים ואשכנזים המצטי למספנה כי מבהינה אשכנזית מדיניות זו היא אבסורד מוצעו וטמונה בה סכנות מחרידות. האבסורד שבמדיניות זו נעוץ בה שהיא מזהה קפיצת-אזורה פתאומית ומגוחכת מהדרך בה הלך אשכנז במשך 200 שנה. מסוף המאה ה-17 ועד תקופת בן יהודה הלכה היחידות האשכנזית וירשה את מקום הספרדית הן בעמדות הגיאוגרפיות המרכזיות של העולם והן בכותל המזרח של היצירה בחבר העמים היהודי. הספרות העברית שינתה את הכיוון ההיסטורי הטבעי הזה ויצרה מהלך חדש. על ידי העברית המודרנית נעשה כירי אשכנזים מאמץ גדול להחזיר לספרד את יחוסה הרבובתי ואחרי כן — עקב נסיבות נוחות להפליא לספרד וקסטרופוליות לאשכנז — נמסרה לספרד התגובות המספרית במדינת ישראל העמדה הגיאוגרפית הפוליטית המרכזית בחבר העמים היהודי.

ט

נקודת המוצא לכל ההחליף הייתה כמובן שנת 1903. הדרך הנכונה הייתה לקבל את הצעת אוגנדה. להקים באפריקה המזרחית ציביליזציה אשכנזית גדולה ואחרי כן ליצור בארץ ישראל מדינה אשכנזית בה יקבע לספרד-ממורחיים אחוז באוכלוסיה המתאים פחות או יותר לכותם האחוזי בחבר העמים היהודי. יתר על כן: בבנין הישוב העברי בארץ ישראל המבטורית היה צריך להביא בחשבון את העוירות ביחסי אשכנז-ספרד וליצור, על ידי תכנון מתאים, רוב מובטח לחלק האשכנזי להרבה דורות. אולם המדיניות הציונית נתנה העדפה עצומה לספרד והתוצאות לא אחרו לבוא. הקרבת העם האשכנזי נעשתה בשלושה של-בים תוך כדי שימוש באמצעים לא-דמוקרטיים ובדרכי סתר ומחמרת. השלב הראשון בא לידי ביטוי בספרות העברית החדשה, שחתרה תחת מעמדה של היהודיש, לשון דמוקרטיה המונית, ביקשה להפריע המרעות בגורל העם תוך שימוש בלשון שהיא לא הבין אותה ותוך ארגון תאי השתלטות מחתרתיים — חשאיים, שהעיקרי בהם היה "בני משה", האר-

ונתן דרוך להחליף המוריר עתה את האשכנזים למדרגת מיעוט. מדיניותו זו של בן גוריון עוררה היסטוסים רבים ואף התנגדות, חרדה ופחד בין אשכנזים רבים. אילו הצמיד בן גוריון את מדיניותו זו לאישור בפני מיישאל עם של יהודי מדינת ישראל בשנת 1949 או 1950, ואילו חוליק בין יהודי המדינה באותם הימים חוברות המספרות על הרקע ההיסטורי והמצב המרכזי של רוב העמים הספרד-ממורחיים, הרי אין ספק כי הרוב העצום של האשכנזים היה דוחה את חוק השבות. יתר על כן: אין ספק שאף רבים מאד מקרב הספרד-ממורחיים הותיקים היו דוחים את החוק. אולם בן גוריון כפה את רצונו על המדינה בהפעילו את סמכותו האישיית העצומה ובהעוורו בסימבוליקומים דתיים וכלים ארגוניים. הצלחתו זו של בן גוריון הייתה מלאה רק למראית עין. כוחות העם האשכנזים, שגולדו מכות יסוד האונס במדיניות של בן גוריון, ירדו למהתרת הם אורבים בה כמורים שחורים המתכנים לטרף. מדיניות-אונס בציבור דמוקרטי היא תמיד מסוכנת. היא מולידה כוחות אשר ציבור כוח אינו יכול לעכל אותם ולהשתלט עליהם. יתר על כן: צעדו זה של בן גוריון הנגדיל לאין שיעור את משקלם של גורמי האונס שהופעילו על הישוב האשכנזי בארץ ישראל (עקרות היישי והנהלת העברית הייתה אף היא פעולה של אונס, כי יידיש הייתה לשון דמוקרטיה, לשון שקמה כוח רצונו של המון העם והעברית הייתה לשון משכילים שנכפתה על העם). האשכנזים שרדניים כיום בהרגשה של מועקה וחששות, הם רואים כי הרוב נשמש מידיהם העליונות האשכנזית היא בסנה. עוד לא ברור לאשכנזים עד היכן עליהם לותר לספרד-ממורחיים הזיכ הוא קו-הנסיגה האחרון. אך אם השגאה הספרדית תעבור את הגבולות המתחמים של הסתה והתפרעות זעירה ותלכוש ממדים יותר גדולים, עשויים כוחות העם האשכנזיים לפרוץ ממתחבאם המחמירתי ולגרום להתלקחות מסוכנת. אינני אומר כי מדיניות חוק השבות של בן גוריון הייתה מוטעית. ביסודה היא הייתה נכונה ולא הייתה למדינה דרך אחרת, אם כי היה צורך לבצע סלקציה קפדנית ולהימנע מלהביא לארץ אחוז כה גדול של אישים פנומים, אך למרות זאת היה במדיניות זו, לגבי האשכנזים, יסוד רב של אונס אשר יצר רגשי זעם מסתמרים ומשחרים להתפרצות.

אחרי ציון התעמקות במשך שנים בפרשה זו של קיבוץ ומינוג גלויות במדינת ישראל אחרי שבתמי בעיה זו כמיטב יכולתי, אחרי

אולי יותר מוצרקה ממלחמה גרמנית-צרפתית. אך מלחמה זו היתה בלתי אפשרית משום ששני העמים היהודיים נעו במישורי הזמן בלבד. עתה שונה המצב. במדינת ישראל עומדים שני העמים זה מול זה, על קרקע מוצק, כמו בימי הבית הראשון, וכוח זה תופנת התנגשות ביניהם לסיוט שיש בו ממשות. על העם האשכנזי מצד אחד ועל קבוצת העמים הספרדו-מזרחיים מצד שני לגלות במצב זה חזרות ושיקול דעת; ותפקידו של סופר פוליטי אחראי הוא לחשוף את הסכנות ולהבליט את הנקודות הכואבות בהן חייב כל צד לגלות התחשבות בצד השני.

הספרדים עושים בלי הרף את החשבון שבניהם ובין האשכנזים, לעומת זאת הם ממעטים לעשות את החשבון שבנים לבין עצמם, והם נמנעים כמעט לגמרי מלעשות את החשבון שבנים לבין ספרד. כלומר בינם כאשיים בני המאה ה-20 ובין הציביליזציה היהודי-פריזאית שהגיעה לשיאה ב"חור הזהב", ודווקא חשבון זה הוא המכריע. אילו היו עושים אותו היו נוכחים לדעת כי גדולי ספרד נתנו בידיהם בעיקר כלים תרבותיים ולא כלים עושי-היסטוריה, ועובדה זו נתגלתה כבר במהלך הגדול הראשון, אחרי גירוש ספרד. גירוש זה היה ממש משחק ילדים לעומת הצרות שמצאו את אשכנז, אך הוא שבר את ספרד ומאז לא עלה בידה אף פעם ליצור ציביליזציה מנונית. את האמת הזאת מפחדים הספרדים לגלות לעצמם, דווקא משום שבה טמון ההסבר הבסיסי למצבם. הם נאחזים באשליה הלוחשת להם כי הערכים שנוצרו ב"חור הזהב" על אדמת ספרד הם הגדולים שקמו בעם היהודי בכל המובנים, וכי רק גורמים זרים והיצוניים אשמים במצבה הגורד של ספרד. אין טעות גדולה מזו. חולשת ערכי "חור הזהב", ככלים יוצרי היסטוריה, היא שהשיליה את יהדות ספרד, ורצונה העמוק לחלות את הקולר בגורמים היצוניים הוא מקור המקורות של הטענות והשנאות הספרדיות המופנות אל אשכנז. לא אשכנזים הפריעו לספרדים לנצל את ההזדמנות שניתנה ליסוף הנשיא להקים נסיכות יהודית בארץ ישראל; לא אשכנזים הפריעו לספרדים ליצור באמריקה הלטינית או הצפונית ישובים גדולים; לא האשכנזים הפריעו לספרדים להסתגל לארץ ישראל התורנית ולחקים בה

גון המהותית של אחד העם. השלב הבא של הקרבת העם האשכנזי בוצע בקונגרים הציוני השני, כאשר נדחתה הצעת ממשלת בריטניה לאפשר להקים מדינה יהודית במזרח אפריקה. גם הפעם הופעלו שיטות מנוולות שהבטיחו בלחץ על הריצול החולה ובשכירת הרצון הממוקרטי של הנציגים האמתיים של העם האשכנזי על ידי הקבוצה המתרחתת המאורגנת-הדיסה של מתנגדיו. השלב השלישי של ההתליך הפסלי בוצע כאשר אנשי העליה השנייה החליטו "לעוג עוגה קטנטנה" במקורותיהם בארץ ישראל החד-כית, כדבריו של נשיא המדינה, מר שזר, בספרו "אור אישים" עמ' 310. הצטמצמות בעוגה קטנטנה אין בה רע אם המצטמצמים עוסקים במלאכה ואינם יוצאים להוליך שולל את האחרים. אולם אנשי העליה השנייה עשו כמיטב יכולתם כדי להכניס את כל המדיניות של העם האשכנזי למסגרת המקורסוקופית של מפעלם. בהשתמשם בשיטות של רמאות, השמצה, עלילות וכוויים הם טענו בלי הרף כי העם האשכנזי הוא עם פחות-ערך, ספרי, בלתי פורודקטיבי, חסר לשון, חסר מעמד פוליטי משלי, ועל כן אל לו ללכת בגדולות אלא חובה עליו להצטמצם כולו במסגרת של פעשים ומחשבות החולמים את ה"עוגה הקטנטנה" שענתה בארץ ישראל.

לשרשרת זו של התבקשויות דונוניות ובלתי-דמוקרטיות בעם האשכנזי זי, במשך תקופה ארוכה, היא סיבה ישירה לאסונות שמצאו אותו במאה העשרים. זו גם הסיבה למעמדו המעורער של הישוב האשכנזי במדינת ישראל. העם האשכנזי הוא עם גאוני, אך הבנתו הפוליטית היא כמעט-אינפנטילית. הוא צדין לא נתן לעצמו דין וחשבון על השנינו העצום שחל במעמדו, על תבוסתו הנוראה הנוררת אחריה גם תבוסה וירידה במדינת ישראל, ועל אלה האשמים בטרגדיה מהרידה זו. אולם יבוא יום בו יתן לעצמו העם האשכנזי דין וחשבון על מצבו ועל האשמים במצבו, והיום הזה יהיה יום של ועם. לחץ ספרדי של העם האשכנזי במדינת ישראל עשוי לזרז התפתחות והתפכחות זו ולהחריף את המתחזות ביחסים שבין שני החלקים באוכלוסיה היהודית במדינת ישראל. הרפת יחסים זו תחול על רקע היסטורי קודר, במשך מאהים שנה ומעלה נמצאו קבוצים אשכנזיים וספרדיים במצב של תססוד תמור. גבאי ספרד חיבלו על ידי הלשונותיהם במאמצי העם האשכנזי לנוע מערבה, תססוד האשכנזי-ספרדי בצורתה היה כה תמור עד שמלחמה אשכנזי-ספרדית במישורי צרפת היתה